

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 85 · 24. mai
Sesjonen 2022–2023

Møte onsdag den 24. mai 2023 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 85):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:01:40]: Representanten Abid Raja vil framsette et representantforslag.

Abid Raja (V) [10:01:43]: Sjelden har vi når det gjelder et representantforslag, forsøkt å presse på med så mye energi uten å lykkes, men allikevel er det et godt representantforslag jeg fremmer på vegne av Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Ingvild Wehrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og meg selv om en mer motiverende videregående skole.

Presidenten [10:02:16]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:22]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:02:23]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Trygve Slagsvold Vedum, Bjørn Arild Gram og Terje Aasland vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Første hovedspørsmål stilles av Ine Eriksen Søreide.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:02:49]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

For få uker siden la den første forsvarskommisjonen på mer enn 30 år fram sin rapport, og NSM la fram sitt sikkerhetsfaglige råd. I løpet av kort tid kommer forsvarssjefen til å legge fram sitt fagmilitære råd, og totalberedskapskommisjonen vil presentere sin rapport.

Det faglige grunnlaget for neste langtidsplan for forsvarssektoren er enda mer omfattende enn det den vanligvis er i forkant av en ny langtidsplan. Den er ventet våren 2024. Det samsvarer godt med alvorret i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi er i som følge av Russlands brutale angrep på Ukraina.

Forsvarskommisjonen har en klar anbefaling om at det utformes et bredt politisk forlik i form av en bindende politisk avtale mellom partiene for å sikre den nødvendige forutsigbarheten og langsiktigheten, og det er en vurdering Høyre deler.

Da regjeringa skulle lage støttepakke for Ukraina, Nansen-programmet, ba Høyre regjeringa ta initiativ til

å involvere Stortinget tidlig, altså før proposisjonen ble lagt fram, for å skaffe et så bredt forlik som mulig, og som vil kunne stå seg over tid. Fra Høyres side oppfattet vi disse samtalen og forhandlingene som konstruktive.

Den svært alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen krever at vi behandler innretningen og styrkingen av vårt eget forsvar de neste årene med et tilsvarende alvor og et ønske om en bred tverrpolitisk enighet som forplikter over en lang tidsperiode. Høyre mener regjeringa må ta et tydelig initiativ og invitere Stortinget til samtaler om forsvarssatsing og -innretning allerede før proposisjonen legges fram, for å sikre forankring og forpliktelse.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringa ta et sånt initiativ til å involvere Stortinget tidlig i arbeidet med ny langtidsplan for forsvarssektoren, før proposisjonen legges fram, og etter modell av prosessen rundt støttepakken for Ukraina?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:04:48]: Noe av det første Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen gjorde etter regjeringsskiftet høsten 2021, var å sette ned forsvarskommisjonen. Det var i desember 2021, faktisk før krigsutbruddet i Ukraina, men vi så jo at det var en betydelig endring i den sikkerhetspolitiske situasjonen. Nå har forsvarskommisjonen lagt fram sin rapport, som representanten Søreide sier. Vi har mottatt sikkerhetsfaglige råd, og vi venter på ytterligere råd fra totalberedskapskommisjonen og forsvarssjefens fagmilitære råd. Dette er veldig viktige grunnlag når vi nå skal legge en ny langtidsplan for Forsvaret. Vi trenger et slikt grunnlag når vi nå ser den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i, som representanten er inne på.

Vi har lang tradisjon i Norge for at vi samler oss politisk når det er store ting som står på spill for det norske samfunnet, ikke minst gjelder det forsvars- og sikkerhetspolitikken. Det vil være naturlig å se på hvordan vi skal sikre bredest mulig oppslutning om politikken når vi nå skal tenke langsiktig framover i denne situasjonen.

Nøyaktig hvordan det vil skje, må jeg få lov til å komme tilbake til. Nå har vi nettopp fått kommisjonsrapporten. Vi venter fortsatt på ytterligere råd fram mot sommeren. Kommisjonsrapporten er sendt på høring, så det gjennomføres nå en omfattende prosess som innledning til arbeidet med en ny langtidsplan.

Vi har lange tradisjoner i Norge for å stå sammen om viktige saker, og vi må komme tilbake til nøyaktig hvordan dialogen med Stortinget vil skje i denne saken.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:06:33]: Jeg kan bare si på Høyres vegne at vi har en klar forventning om at regjeringa involverer Stortinget på forhånd, for dette er en stor og viktig sak som kommer til å ha enorm betyd-

ning for innretningen av Forsvaret og vår forsvarsevne i årene framover.

Et klart flertall i forsvarskommisjonen foreslår også at regjeringa går i dialog med EU om mulighetene for en rammeavtale om norsk tilknytning til EUs felles utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. De skriver at norske myndigheter ikke kan ta for gitt at Norge involveres tidlig nok i politikktutvikling, eller at det er mulig å påvirke beslutninger som Norge har stor interesse av. Når europeisk samarbeid endres, må også norsk politikk utvikles og tilpasses, sier kommisjonen. De peker også på at det åpenbart er en ulempe for Norge at deler av sikkerhets- og forsvarspolitikken som både angår oss og kan påvirke oss, drøftes og besluttes på arenaer i EU der vi ikke er til stede. Det er en analyse Høyre deler fullt ut, og også har gitt over tid. Deler forsvarsministeren forsvarskommisjonens analyse av dette?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:07:37]: For et par uker siden fikk vi framlagt forsvarskommisjonens rapport. Den er på 350 sider. Det er en omfattende rapport som gir råd om svært mange forhold knyttet til norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Rapporten er sendt på høring. Vi venter som sagt på ytterligere råd fra forsvarssjefen og totalberedskapskommisjonen. Det er derfor ikke naturlig for meg å gå konkret inn på enkeltproblemstillinger når det gjelder de ulike forslagene, de omfattende forslagene som kommisjonen har lagt fram.

Det jeg kan si til problemstillingen på generelt grunnlag, er for det første at det er NATO som er vår helt grunnleggende sikkerhetspolitiske forankring. Land som står utenfor EU, sto i 2022 for om lag 80 pst. av NATOs forsvarsbudsjett og også det aller meste av bidragene til Ukraina.

Vi har et pragmatisk, godt forhold til EU og samarbeider med EU på en rekke områder. Det samarbeidet er i utvikling.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:08:54]: Spørsmålet kunne like godt vært stilt til forrige spørre. Når det gjelder å sette ned et bredt politisk utvalg for å se på en bred sammensetning for Forsvarets finansiering fremover, fremmet Fremskrittspartiet et slikt forslag i forrige uke. Posisjonen til Høyre var at de ikke ønsket å være med, men likevel sier partiet nå at de synes det er veldig viktig.

Jeg synes likevel at svaret fra statsråden var svakt. Nå har denne rapporten vært her i tre uker. Da må jeg spørre: Hva har statsråden drevet med i tre uker? Det går an å trekke noen konklusjoner om fremdriften og hva man skal gjøre når man skal behandle forsvarskommisjonens rapport. Er det slik at man fremdeles diskuterer hva man skal gjøre fremover? Eller er det slik som forsvars-

ministeren innledet med å si – at vi har lang erfaring med å skaffe brede forlik? Hvis vi har lang erfaring med å skaffe brede forlik, må jo regjeringen invitere Stortinget til å skaffe et sånt bredt forlik. Er det ikke mulig for statsråden å si at de vil invitere Stortinget til å skape et bredt forlik om finansiering av Forsvaret fremover?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:09:49]: Jeg har lest rapporten de siste tre ukene. Jeg har sendt den på høring. Jeg håper det blir en god debatt fram til høringsfristen – som jeg tror er 17. august – og venter på ytterligere råd for å ha et godt grunnlag for å legge fram en ny langtidsplan.

Som jeg sa, er det god tradisjon i Norge for å samle seg bredt rundt ikke minst forsvars- og sikkerhetspolitikken. Jeg har sagt at jeg er positiv til det, men nøyaktig hvordan det skal skje, må jeg få lov til å komme tilbake til.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:10:27]: Jeg er ikke fornøyd med det svaret – å komme tilbake til det. Det går vel an å trekke en konklusjon, at statsråden ønsker å trekke partiene inn i finansieringen av det fremtidige Forsvaret? Statsråden trenger ikke flere råd for å få det samme rådet om å komme til Stortinget for å få råd. Det går an å ta imot råd, sette seg ned og diskutere om vi kan bli enige om finansieringen av Forsvaret. Kanskje er det ulike former for finansiering, at vi har ulike løsninger for å finne penger til Forsvaret, men at man kan finne en måte å dimensjonere Forsvaret på som er i tråd med forsvarskommisjonens ønsker og anbefalinger. De har tross alt jobbet med dette i ett og et halvt år og har tenkt gjennom en del ting. Jeg antar at statsråden også har tenkt noen tanker selv. Ønsker han å ha Stortinget med, eller ønsker han ikke å ha Stortinget med?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:11:09]: Under enhver omstendighet skal jeg legge fram en sak for Stortinget hvor Stortinget blir invitert til å ta stilling til langtidsplanen for Forsvaret og de økonomiske rammene som vil ligge til grunn i et langsiktig perspektiv. Så er spørsmålet om det også kan gjennomføres dialog og prosesser i forkant av at man legger fram en sak. Jeg har sagt at jeg ønsker å se på hvordan vi inviterer og samhandler med Stortinget for å ha bred tilslutning til forsvarspolitikken, men nøyaktig hvordan det skal skje, må jeg få lov til å komme tilbake til.

Ola Elvestuen (V) [10:11:56]: Det er krig i Europa. Utviklingen av det norske forsvar og vår sikkerhet henger nøye sammen med Ukrainas kamp for sin frihet. Det har lenge pågått en diskusjon om hvorvidt Ukraina bør få kampfly – og da spesielt F-16. Det har

vært litt krevende å vite hva regjeringen har ment om dette. Den 3. mai sa statsministeren at kampfly til Ukraina ikke er et aktuelt tema for oss, og deretter sa han at de store statene må ta avgjørelsen. Jeg tror alle her er enige om at det til syvende og sist er de store statene – og for F-16 er det USA – som må ta avgjørelsen, men det kan virke som om regjeringen mener at Norge ikke skal ha en selvstendig mening om hva som er rett å gjøre. Det er lenge siden Danmark uttalte seg positivt, Storbritannia og Nederland har nylig inngått en kampflykoalisjon, og som kjent uttalte Biden seg positivt i forrige uke.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er regjeringen for at Ukraina bør få tildelt F-16, og vil Norge bidra til dette?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:13:09]: Regjeringen er opptatt av å støtte Ukraina tungt i sin forsvarskamp. Slik har det vært helt siden krigen brøt ut. Norge har gjennom en rekke ulike donasjoner bidratt til noen av de mest prioriterte ønskene som Ukraina har hatt når det gjelder våpen og materiellstøtte, bl.a. knyttet til luftvern, stridsvogner, tungt artilleri, rakettartilleri og en rekke andre donasjoner. Vi har tenkt å fortsette med å støtte Ukraina og bidra med ytterligere donasjoner. Vi har hatt som policy at vi ikke har kommunisert de ulike donasjonene utad på forhånd, og jeg har tenkt å holde meg til den politikken. Vi har løpende vurderinger av hvordan vi best mulig kan legge til rette for å støtte Ukraina, og vi vil selvsagt også konsultere Stortingets organer i det arbeidet.

Presidenten [10:14:03]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:14:19]: Spørsmålet går til forsvarsministeren:

Forsvaret av landet er enhver regjerings viktigste oppgave. Som representanten Eriksen Søreide sa, la forsvarskommisjonen 3. mai frem en rapport for å se på Forsvaret i et 10–20-års perspektiv. Det er store mangler i Forsvaret – mangler som man kunne startet å rette opp for lenge siden, men man har valgt ikke å gjøre det, for man har prioritert andre områder. Noen av konklusjonene blir:

- Vi må øke antallet soldater og reservister.
- Vi må omorganisere Forsvarets utdanning.
- Vi må bedre koordinere anskaffelser i tid.
- Vi må kjøpe tilbake en del av Forsvarets tidligere eiendommer.
- Vi må samarbeide med næringslivet.
- Vi trenger en tydelig ledelse.
- Vi trenger at folk blir stående i Forsvaret over tid.
- Vi må særlig styrke vårt maritime forsvar.

- Vi må innrette Forsvaret slik at samarbeidet med allierte blir sømløst.
- Vi må gjenopprette totalforsvaret.

Alt dette vil koste penger, mye penger. Kommisjonen er – i likhet med Fremskrittspartiet – tydelig på at Forsvaret ikke kan styres av prosentmål, men at behovene må være dimensjonerende. Kommisjonen anbefaler en årlig økning til Forsvaret på 70 mrd. kr – 30 mrd. kr over forsvarsbudsjettet og 40 mrd. kr som egen satsing utenfor budsjettet. Det er nær en dobling av dagens budsjett på 76 mrd. kr. I dag bruker Norge 1,46 pst. på forsvar – langt mindre enn våre forpliktelser overfor NATO, som er minst 2 pst. Med forsvarskommisjonens anbefalinger vil vi ligge i underkant av 3 pst.

Dagen før forsvarskommisjonen fremla sin rapport, holdt regjeringen en selsom pressekonferanse, hvor den varslet en erstatning av utstyr gitt til Ukraina og en stusslig påplussing av forsvarsbudsjettet i årene fremover. En dårligere timet pressekonferanse skal man lete lenge etter. Forsvarskommisjonen foreslo i likhet med Fremskrittspartiet at Forsvarets større anskaffelser bør finansieres utenfor forsvarsbudsjettet, og at forsvarsbudsjettet skal brukes til operasjonell drift, altså drifting av de systemene man anskaffer utenfor.

Forsvarskommisjonens konklusjoner er dramatiske. Forsvaret er underfinansiert og underdimensjonert. Er forsvarsministeren villig til å doble bevilgningene til Forsvaret i tråd med forsvarskommisjonens anbefalinger?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:16:26]: Til spørsmålet om 2-prosentmålet: Det er ikke noe som har dukket opp nå nylig. Det var noe som NATO vedtok på sitt toppmøte i 2014 i Wales. Da satt Fremskrittspartiet i regjering – og i 2015, 2016, 2017 og 2018 – og støttet regjeringen videre helt fram til 2021. Ikke i noen av de årene klarte Fremskrittspartiet i regjering eller en Fremskrittsparti-støttet regjering å legge fram en forpliktende ambisjon og et innmeldt mål til NATO om å nå 2-prosentmålet. Det har denne regjeringen gjort. Det mener jeg er en helt riktig og nødvendig prioritering. Nå går vi mot et nytt toppmøte i NATO, hvor man skal diskutere den såkalte byrdefordelingen. Jeg mener at det var på høy tid at vi gjorde det, noe Fremskrittspartiet ikke klarte å få til i sin regjeringsperiode.

Vi skal trappe opp Forsvaret. Vi er i full gang med det. Vi bruker mer penger på Forsvaret enn det gjeldende langtidspan fra forrige regjering la opp til. Vi har behov for å gå fra en situasjon hvor det ble tatt ut fredstidsgevinster, til at forsikringspremien nå øker. Det betyr at vi må bruke mer av samfunnets samlede ressurser på forsvars- og beredskapsformål. Det kommer vi ikke unna. Så skal vi i en ny langtidspan komme tilbake til hva

dette konkret vil bety for årene framover. Vi har nå innhentet råd fra forsvarskommisjonen, og vi innhenter andre råd, som tidligere nevnt i denne muntlige spørretimen, for å legge et best mulig grunnlag for å planlegge forsvars- og beredskapspolitikken i Norge på lang sikt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:18:08]: Hele poenget med forsvarskommisjonens rapport var jo at fortid er fortid. Jeg ser at statsråden har hengt seg opp i fortiden, og hvis vi skal fortsette slik, får vi ikke den nødvendige finansieringen som Forsvaret trenger. Det jeg er opptatt av, er at statsråden nå sier at han vil bevilge mer penger, og ikke sier at han skal fortsette i det samme sporet, for rapporten sier at det ikke holder. Man trenger en satsing. Man trenger å gjøre noe nytt. Jeg ramset opp alle de tingene som man trenger å gjøre noe med, mens forsvarsministeren henger seg opp i akkurat det regjeringen gjør. Regjeringen gjør en for dårlig jobb. Det hjelper ikke at en annen regjering har gjort en akkurat like dårlig jobb. Vi ønsker å gjøre noe bedre. Vi ønsker å styrke Forsvaret. Vi ønsker et bedre forhold til allierte. Vi ønsker at dette skal fungere, og akkurat som kommisjonslederen Knut Storberget sa, må det skje nå, ikke i august. Det må skje nå, at man får et forlik, og det må vi satse på. Da kan man ikke skyldte på andre.

Så mitt spørsmål til statsråden er: Er statsråden enig i at man bør skille drift og investeringer, på lik linje med det statsministeren snakket om i forbindelse med pakken til Ukraina, som gikk utenfor budsjett og rett fra Statens pensjonsfond?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:19:12]: Nei, det er jeg ikke enig i. Tvert imot – vi må se drift og investering i mye nærmere sammenheng enn det en har greid i sektoren. Det er det som er en av utfordringene vi har sett i forsvarssektoren, at vi ikke har en balansert utvikling, at det ikke er god nok sammenheng mellom de investeringene vi gjør, den oppbemanningen vi har behov for, og den nødvendige bygningsmassen som må til for å skape en helhetlig forsvarsevne. Det er det som har vært en av de grunnleggende manglene, og derfor er min og regjeringens politikk å se det i nær sammenheng når vi nå trapper opp Forsvaret, når Forsvaret skal vokse. Når vi skal bruke mer av samfunnets ressurser på forsvar og beredskap, gjelder det nettopp å få til den balanserte utviklingen som er nødvendig når vi skal styrke beredskap og forsvarsevne.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:20:00]: Det betyr at man ikke har sjans til å nå forsvarskommisjonens konklusjoner på 70 mrd. kr. Det sier seg selv at man ikke kan gå fra 76 mrd. kr til pluss 70 mrd. kr i løpet av noen få år. Det forsvarskommisjonen anbefaler, er at man tar 30 mrd. kr på forsvarsbudsjettet og 400 mrd. kr utenfor,

altså 40 mrd. kr ganger ti, altså i ti år fremover. Det er for å satse på maritim sektor, for å få tak i nye fartøyer i maritim sektor, og det er for å få bukt med etterslepet i Forsvaret – derfor utenfor forsvarsbudsjettet, for dette er en helt, helt spesiell tid. Den sikkerhetspolitiske situasjonen er helt annerledes enn den var tidligere.

Jeg ber om at forsvarsministeren nå kommer på banen og gjør noe med det, og ikke sier at han skal gjøre akkurat som man har gjort før, for det er for dårlig. Jeg vil oppfordre forsvarsministeren til, be ham om, å tenke seg om en gang til, gå til Stortinget og få til forlik og satse på Forsvaret i tråd med forsvarskommisjonens anbefaling og det som helt sikkert kommer i beredskapskommisjonen og LTP fremover. Er statsråden villig til å gjøre det?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:21:01]: Den budsjettekniske tilnærmingen som representanten nå forsøker seg på, er veldig konstruert og gir egentlig ingen mening i debatten. Spørsmålet koker ned til: Hvor mye av samfunnets ressurser ønsker vi å bruke på forsvars- og sikkerhetsformål? Om man sier at noe er innenfor eller utenfor forsvarsbudsjettet, er jo mindre interessant. Spørsmålet er: Hvor mye samlede ressurser ønsker vi å bruke? Regjeringen ønsker å bruke mer av samfunnets ressurser på forsvar og beredskap. Det helt nødvendig i den tiden vi står i nå. Det handler ikke om budsjetteknikk. Det handler om reelle prioriteringer. Det blir vanskelige prioriteringer. Forsvarsbudsjettet skal øke, men det skal samtidig avstemmes mot de samlede prioriteringene som vi er nødt til å gjøre i statsbudsjettet og i samfunnet.

Hårek Elvenes (H) [10:21:56]: I forbindelse med framleggelsen av RNB annonserte regjeringen en økning i forsvarsbudsjettet på 2 mrd. kr. Går man inn i dokumentet, ser man at det i alt vesentlig går med til kompensasjon for økning i lønn og pris og valutasingninger. Den 2. mai holdt regjeringen en pressekonferanse der man med brask og bram annonserte en kraftig økning i forsvarsbudsjettet i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen, og sa: Derfor må forsvarsbudsjettene øke mer og raskere.

Hvorfor er det så lite spor å finne av disse økningene i revidert nasjonalbudsjett, når regjeringen har vært så tydelig på behovet for å øke mer og raskt?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:22:48]: Det er litt spesielt å bli minnet på 2-prosentmålet av representanten Elvenes og Høyre – Høyre, som altså hadde forsvarsministeren i de åtte årene etter at NATO ble enig om det målet, og som ikke klarte å legge fram en slik forpliktelse. Nå leverer regjeringen på det. Jeg blir kritisert for hvilken dag vi la det fram på, men jeg er veldig glad for at vi la det fram, og for at vi forplikter regjeringen og Norge på et nødvendig mål.

Når vi har lagt fram revidert budsjett, er det altså usedvanlig viktig at vi nå kompenserer Forsvaret for den kraftige lønns- og prisstigningen, at vi kompenserer for kronesvekkelsen og de valutaeffektene det har for Forsvarets investeringsbudsjett. I tillegg har vi lagt fram flere prioriteringer, ikke minst knyttet til den situasjonen vi står i, med å styrke Etterretningstjenesten, legge til rette for nettløsninger på hemmelig nivå og ikke minst også legge bedre til rette for alliert mottak og forsterkning gjennom å styrke Andøya.

Hårek Elvenes (H) [10:23:53]: Med respekt å melde tror jeg ministeren nå var litt for bundet av sitt ferdigskrevne manuskript fra departementet, for etter egen hukommelse kan jeg ikke huske at jeg nevnte 2-prosentmålet i mitt innledende spørsmål. Det var faktisk ikke tema. Temaet var hvorfor ikke regjeringen benyttet denne anledningen til å handle raskt og øke forsvarsbudsjettet i tråd med de behovene som regjeringen selv har beskrevet. Det er bl.a. varslet et nedtrekk på øvingsaktiviteten i Hæren og Luftforsvaret. Dette henger jo ikke sammen med den pressekonferansen som regjeringen holdt 2. mai – at nå skulle det satses hardt, raskt og merkbart.

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:24:35]: Pressekonferansen som det refereres til, handlet altså om 2-prosentmålet, så jeg føler at jeg har mine ord rimelig godt i behold.

Forsvarssjefen har foreslått en omdisponering i tillegg til de satsingene vi legger inn. Forsvarssjefen har nå gått inn for noen omdisponeringer, hvor han bl.a. har vridd fra noe øvingsaktivitet til å styrke beholdningen. Jeg mener at regjeringen her har lagt fram et godt grep for å styrke forsvarsbudsjettet i årene framover. Det er ikke noen ny budsjettbehandling i revidert, vi har først og fremst kompensert for nødvendige tilpasninger gjennom året. Det er jo det revidert er der for. Som jeg sa, har vi i tillegg lagt inn noen ekstra satsinger bl.a. knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i, når det gjelder alliert mottak og forsterkning. Det gjelder også Etterretningstjenesten. Så vil vi som sagt levere på de målene vi kommuniserte utad i mai, i de årlige budsjettene fram mot 2026 – i 2024, 2025 og 2026.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [10:25:45]: Mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

Snart har det gått 600 dager siden Høyesterett fastslo at samenes menneskerettigheter på Fosen brytes. Under Fosen-aksjonen tidligere i år, i en samtale med statsministeren i Trefoldighetskirken, utbrøt Ella Marie Hætta Isaksen:

«Vi tåler ikke 500 nye dager!»

Statsminister Støre svarte alvorlig:

«Det blir det ikke, Ella. Det blir det ikke.»

Olje- og energidepartementet har lagt opp til et løp hvor nye utredninger først skal være klare godt inn i 2024. Er olje- og energiministeren like skråsikker som statsministeren på at menneskerettighetsbruddet vil være opphevet før det har gått 1 000 dager?

Statsråd Terje Aasland [10:26:52]: Vi er veldig opptatt av å løse Fosen-saken og det som er konsekvensene av høyesterettsdommen, på en god måte. Derfor har vi hatt en nær og god dialog med reindriften, for det er reindriften som faktisk er berørt. Vi er opptatt av å finne en god løsning, en varig løsning hvor reindriften får den tryggheten de skal ha for å kunne håndtere sin næring på en god måte i fortsettelsen, og hvor også generasjonsperspektivet er med.

Vi har derfor etablert en ordning rundt en meklingsrunde med muligheter for at vi kan få til en avtale mellom reindriften og utbyggerne. Det tror jeg er den raskeste måten å finne en god løsning på, hvor reindriften er inkludert i det. Jeg håper at det kan bringe en løsning på bordet.

I tillegg må vi ha et spor hvor vi får gjort om de vedtakene som høyesterettsdommen påkrever, og da må vi ha en ordentlig og grundig utredning som gjør at vi kan fatte et nytt omgjøringsvedtak. Det er vi godt i gang med. Jeg håper at vi i løpet av få dager kan lansere både utredningsprogrammet og utredningsmiljøet for dette.

Grunnlaget for denne utredningen, som i utgangspunktet er satt til ett år og har frist våren 2024, er nødvendig for å kunne gjennomføre en trygg og god utredning hvor alle spørsmål blir belyst.

Lars Haltbrekken (SV) [10:28:21]: Jeg registrerer at statsråden ikke er like skråsikker som statsministeren var. La meg da fortsette. FN's menneskerettighetskomité ga Australia en frist på 180 dager til å varsle om hva slags tiltak de har iverksatt for å oppheve menneskerettighetsbruddet overfor urfolkgruppen Torres Strait Islanders. Deres menneskerettigheter brytes fordi det ikke er iverksatt nok tiltak for å beskytte dem mot de dramatiske klimaendringene. Olje- og energidepartementet legger opp til et løp som tar svært mye lengre tid enn 180 dager. Snart er det, som sagt, 600 dager siden høyesterettsdommen falt. Hva mener statsråden er rimelig tid for å oppheve et brudd på menneskerettighetene i Norge?

Statsråd Terje Aasland [10:29:12]: Umiddelbart etter at høyesterettsdommen var avsagt, tok vi kontakt med både reindriften, Sametinget og utbyggerne og redegjorde for at vi må gjøre et omgjøringsvedtak, og at vi

må få i gang en utredning på det. Ja, det har tatt tid å få på plass dette utredningsprogrammet, men utgangspunktet for den tiden som er brukt, er at en har forsøkt å få en enighet mellom Sametinget, reindriftsutøverne og utbyggerne om innholdet i utredningsprogrammet. Det har vi ikke lyktes med.

Det er allikevel viktig at vi får utredningen på plass, og at vi får det kunnskapsgrunnlaget som gjør at vi kan fatte et omgjøringsvedtak som på en god måte ikke bryter med SP artikkel 27 eller menneskerettighetene, og at reindriften får trygghet for at de kan drive videre i et generasjonsperspektiv. Det er svært viktig. I tillegg har vi satt i gang et meklingsspor hvor Riksmekleren nå bidrar som mekler, nettopp for å legge grunnlaget for gode samtaler og mulige løsninger for en avtale.

Lars Haltbrekken (SV) [10:30:19]: Jeg registrerer at jeg fortsatt ikke har fått svar på spørsmålet mitt, men mye av det samme svaret som i forrige svar.

Reindriftsutøverne på Fosen ønsker aller mest å bruke sin tid på videreføring av kunnskap og tradisjoner. Det har vært en enorm påkjenning for mange å stå i denne kampen i 20 år. Tid som skulle ha vært brukt på å bygge opp framtidens reindriftsutøvere, er brukt på endeløse konsultasjoner og rettsrunder. En ny omkamp tar enda flere år fra ungene til Leif Arne Jåma og de andre i reindriften. Tid blir igjen brukt på konflikt istedenfor på reindrift og videreføring av en viktig kultur.

Kan statsråden forklare hvorfor Olje- og energidepartementet tar omkamp på faktagrunnlaget som Høyesterett allerede har vurdert?

Statsråd Terje Aasland [10:31:14]: Vi tar overhodet ikke noen omkamp på det grunnlaget som Høyesterett har lagt til grunn, men vi trenger et godt kunnskapsgrunnlag for å fatte et nytt vedtak – et nytt vedtak som står seg når det gjelder SP 27 og menneskerettighetene, så vi er på trygg side av den grensen som må settes med hensyn til det.

Jeg har god dialog med reindriften. Jeg har besøkt reindriftsgruppene og snakket med dem. Jeg opplever at de er konstruktive i sin tilnærming. De ønsker å få til en avtale. Det avtalesporet har vi startet. Vi har lagt til rette for at riksmekleren deltar, for å etablere trygghet for at samtalen foregår på en ryddig, ordentlig og konstruktiv måte, hvor også reindriften blir godt hørt.

Jeg håper og tror det er mulig å finne en løsning gjennom avtalesporet som gjør at vi ivaretar rettighetene til reindriften på Fosen. Jeg tror meklingsporet er lovende, og jeg håper det kan resultere i snarlige løsninger.

Lars Haltbrekken (SV) [10:32:16]: Det statsråden sier, står i motstrid til hva reindriften selv sier, som opplever at Olje- og energidepartementet tar omkamp

nettopp på det faktagrunnlaget som Høyesterett vurderte.

Jeg hører også statsråden si at det er behov for grundige utredninger og vurderinger, og at man skal ha en god prosess med reindriften. For oss som står litt på utsiden, er det litt vanskelig å skjønne hva slags prosess Olje- og energidepartementet egentlig har planer om å gjennomføre.

Kan statsråden redegjøre konkret for prosessen regjeringen legger opp til? Og ikke minst: Hva kommer status for saken til å være i oktober 2023, når det har gått to år siden høyesterettsdommen falt?

Statsråd Terje Aasland [10:33:01]: Alt arbeid vi gjør, er innrettet for at vi skal ivareta rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Det handler om det utredningsprogrammet som vi kommer til å sette i gang, og det handler om det meklingssporet som vi har satt i gang. Begge spor er for å ivareta rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Kan vi klare å lykkes med meklingsporet, som jeg mener er lovende, kan vi ha en snarlig løsning. For å fatte et nytt omgjøringsvedtak, som må stå seg med hensyn til alle interesserte, alle partene i denne saken, må det være et kunnskapsgrunnlag som ligger i bunnen av det.

Der har vi sagt veldig tydelig fra om at det er utrederne som selv må bestemme om de skal bruke kunnskapen som kommer fram gjennom høyesterettsdommen, tidligere kunnskap og utredninger og forskningsrapporter som foreligger, eller om det er noe nytt de må hente inn. Dette må utrederne selv bestemme, sånn at de kan levere en rapport som har høy faglig integritet, og som de kan stå inne for, som grunnlag for at vi kan gjøre et omgjøringsvedtak.

Lars Haltbrekken (SV) [10:34:06]: Det er fristende å spørre hva som egentlig skal megles om i denne saken. Det er en enstemmig høyesterettsdom som fastslår at samenes menneskerettigheter er brutt, og det tilligger regjeringen å sørge for at det bruddet på menneskerettighetene snarest opphører. For meg høres det ut som statsråden forsøker å utrede seg bort fra høyesterettsdommen, og hvis det stemmer, er det bekymringsverdig for maktfordelingsprinsippet i Norge.

Rettsstaten Norge er bygd på at regjeringen må føye seg etter dommer fra Høyesterett. Mener statsråden at han har myndighet til på nytt å vurdere spørsmål som Høyesterett allerede har konkludert i?

Statsråd Terje Aasland [10:34:54]: Høyesterett sier ingenting om hva som skal skje med vindkraftanleggene. Det er det vi må ta stilling til gjennom et omgjøringsvedtak, det er det som er utgangspunktet for utredningsprogrammet. Begge prosessene, både utred-

ningsprogrammet og meklingsrunden, har ett formål, og det er at vi skal ivareta rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Det må gjøres på en trygg og god måte, og vi er godt i gang med det arbeidet. Jeg tror meklingsporet, som jeg opplever at reindriftsutøverne selv har stor tro på, kan ende med en løsning som ivaretar rettighetene til reindriften på Fosen.

Presidenten [10:35:31]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:35:48]: Jeg har også et spørsmål til olje- og energiministeren.

Vi er i en klimakrise. Vi må kutte alle fossile energikilder raskt, og vi må ha mer fornybar energi. Mitt spørsmål gjelder at jeg er bekymret for den havvindsatsingen vi nå har i Norge. Ser vi til Skottland, så får den skotske staten 260 millioner pund – altså over 3,2 mrd. kr – for at selskap skal få lov til å sette ut flytende havvindmøller som skal elektrifisere olje- og gassplattformer i skotske farvann. Flytende havvind er som kjent dyrere teknologi enn bunnfast havvind.

Her hjemme skal regjeringen subsidiere bunnfast havvind i den saken vi nå har til behandling, Sørilige Nordsjø II, med over 15 mrd. kr. Nå er ikke den norske og den skotske modellen direkte sammenlignbare, men det gir likevel et perspektiv på hvor mye penger folk i Norge skal måtte betale for at Arbeiderpartiet lar Senterpartiet og LO diktere norsk kraftpolitikk ved å si nei til hybridkabler i Sørilige Nordsjø II. Med hybridkabler ville dette kunne vært et lønnsomt prosjekt.

Mitt spørsmål er: Har regjeringen låst seg fast? Hva gjør regjeringen for å redusere utgiftene som folk i Norge nå må betale for havvindutbygging, og da spesielt i Sørilige Nordsjø, som kunne vært lønnsomt dersom regjeringen bare hadde fulgt den opprinnelige planen den forrige regjeringen – som Venstre var en del av – la fram?

Statsråd Terje Aasland [10:37:34]: Nå hadde ikke forrige regjering noen plan for havvindsatsingen, tvert om. Det var egentlig svært få spor av havvindsatsing etter den forrige regjeringen, men denne regjeringen har faktisk satt et temposkifte nettopp i havvindsatsingen. Jeg er helt enig med representanten i at mer fornybar energi er grunnlaget for at vi skal lykkes med klimautfordringene våre. Derfor har vi lagt til rette for en storstilt utbygging av havvind.

Når det gjelder å kutte klimagassutslipp i Norge, er jeg veldig glad for at regjeringen i de to første prosjektene har bestemt at det skal være radialer til Norge, nettopp fordi vi trenger den kraften for å kutte klimagassutslipp. Derfor er dette viktig. De 3 000 MW – og kanskje mer – som kommer til å bli produsert på Sørilige Nordsjø og Utsira Nord, er svært viktig for norsk industri og

norsk næringsliv for at vi skal kunne klare å kutte klimagassutslipp og klare å gjøre en ny industrisatsing i Norge mulig.

I fortsettelsen kommer vi også til å sikre havvindsatsingen veldig tydelig. Vi gjør det gjennom de to første prosjektene, gjennom differansekontrakter. Jeg mener det er en klok innretning på støtten. Hvis vi hadde valgt hybridkabler som grunnlag for de to første utbyggingene, ville ikke støttebehovet i utgangspunktet blitt noe mindre. En forutsetter da at flaskehalsinntekter osv. ville tilfalt prosjektet, men det er jo også fellesskapets penger som da eventuelt hadde blitt stilt til disposisjon.

Jeg mener den løsningen regjeringen har valgt, er svært god. Den kan og vil bidra til at vi kan kutte klimagassutslipp, sørge for at vi kan få til industrietableringer i Norge, og legge til rette for at vi kan få den kraften vi trenger, nettopp for å gjøre de klimagasskuttene som er nødvendig.

Ola Elvestuen (V) [10:39:23]: Da blir jeg jo forundret. Regjeringen er vel nesten de eneste som mener at et subsidiegrunnlag på 15 mrd. kr for å ha en radial er å finne en god løsning. Det er klart at en her kunne hatt en hybridkabel som kunne knyttet oss opp til den utviklingen som er ellers rundt Nordsjøen også. Det ville gitt et helt annet økonomisk grunnlag for prosjektet. Da blir bekymringen framover: Hvis regjeringen skal legge opp til et subsidieløp på hvert prosjekt framover, hvor mye skal det faktisk koste skattebetalere?

Nå er det vel utlyst 19 eller 20 nye områder. Vil regjeringen sørge for at kostnadene over tid går ned? Og hva gjør regjeringen for at kostnadene for havvind skal gå nedover, sånn at dette blir prosjekter som går av seg selv, når man i utgangspunktet ikke er villig til å finne den rimeligste løsningen på de første prosjektene?

Statsråd Terje Aasland [10:40:21]: Vi er opptatt av å finne de beste løsningene på prosjektene, og det er det vi har gjort når vi nå har startet med Sørilige Nordsjø og Utsira Nord. Vi legger til rette for at norsk industri, norske leverandører, kan delta i havvindutbyggingen. Vi legger til rette for at vi får økt tilgang på fornybar kraft, som vi sårt trenger i det norske kraftsystemet, både for å kutte klimagassutslipp og for å legge til rette for ny industriell vekst i den delen av landet. Det er svært viktig at vi gjør det. Ikke minst, gjennom den utlysningen vi nå er i gang med, legger vi til rette for en ny industriell æra i Norge.

Vi kommer til å vurdere de ulike prosjektene i fortsettelsen ut fra det som er situasjonen, og det kommer vi tilbake igjen til når vi lyser ut de neste områdene. Vi har fått et veldig godt grunnlag. Norge har kanskje de beste forutsetningene for å lykkes med havvind, basert på det

arbeidet som denne regjeringen har gjort, og vi kommer til å fortsette denne satsingen.

Ola Elvestuen (V) [10:41:18]: Ja, vi har veldig gode forutsetninger for å utnytte havvind, for vi har gode vindforhold. Problemet er at vi har en regjering som ikke lager prosesser som gjør at dette går så raskt som det kunne ha gjort. I Sørlige Nordsjø II velger man en omvei som koster minst 15 mrd. kr, og man legger også opp til en framtidig prosess hvor man ikke sikrer at vi får kostnadene ned over tid. Jeg spør igjen: Hva gjør regjeringen konkret for at havvind over tid skal bli konkurransedyktig på norsk sokkel, og for at vi skal få ned kostnadene, når man legger opp til et så tungt og unødvendig subsidieløp fra starten av?

Statsråd Terje Aasland [10:42:01]: Vi gjør akkurat det motsatte av det den regjeringen Elvestuen var en del av, gjorde. Vi satser på havvindutbygging i Norge. Vi legger til rette for å bygge ut havvind, og vi gjør det gjennom de to første prosjektene på Sørlige Nordsjø og Utsira Nord. Vi gjør det på den måten at vi bringer strømmen til land. Det trenger vi for å kutte klimagassutslipp. Vi trenger det fordi vi trenger mer fornybar energi, og vi trenger å legge til rette for en ny industriell æra. Det gjør vi med disse to prosjektene, og vi kommer til å fortsette denne satsingen med nye områder. Vi har fått et godt grunnlag som viser at vi kan lyse ut svært store områder til havvindutbygging, og vi kommer til å gjøre det på en måte som gjør at vi kan industrialisere, skalere og få ned kostnadene.

Nikolai Astrup (H) [10:42:54]: Statsråden hadde en rekke henvisninger til den forrige regjeringens politikk på dette området. Det kan være verdt å minne om at den forrige regjeringen sørget for at verdens største flytende havvindpark, Hywind Tampen, ble bygget ut – og det ganske raskt. Planen var å lyse ut hele Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord i fjor.

Det regjeringen har gjort i dette «temposkiftet», er å lyse ut halvparten av Sørlige Nordsjø II i år, fremfor hele Sørlige Nordsjø II i fjor. Kraften fra dette området vil vi få glede av et sted rundt 2033/2034. I hvilken verden er dette et temposkifte?

Statsråd Terje Aasland [10:43:44]: Det er et markant temposkifte denne regjeringen har gjort med hensyn til havvindsatsingen. Det var ikke noen havvindsatsing fra den foregående regjeringen, men vi kommer til å bygge ut og legge til rette for at en kan bygge ut 30 000 MW fram mot 2040. Vi er godt i gang. Vi har lyst ut de to første prosjektområdene, Sørlige Nordsjø og Utsira Nord. De kommer til å bli realisert, og de kom-

mer til å danne grunnlaget for videre utvikling av havvind på norsk sokkel.

Jeg er veldig glad for at vi ikke har gjort som Høyre nå insinuerer eller antyder gjennom spørsmålet, og lyst ut Sørlige Nordsjø med 3 000 MW. Den siste direktoratrappporten som har kommet fra NVE og de andre direktoratene som har jobbet sammen om dette, viser at potensialet for Sørlige Nordsjø er mye større. Jeg mener det er riktig å ta det i det tempoet som denne regjeringen har lagt opp til, og at vi har en større utlysning i 2025, noe vi har til hensikt å gjennomføre.

Nikolai Astrup (H) [10:44:40]: Det er helt riktig at potensialet er større. Derfor ba Høyre allerede i fjor, da vi behandlet energimeldingen, om at en skulle lyse ut mer enn 3 GW på Sørlige Nordsjø II, at en skulle gjøre det i ett sveip, og at en skulle gjøre det med hybridkabel, slik at det fikk økonomiske ben å stå på.

Isteden har regjeringen altså valgt å legge frem en proposisjon om en halv utbygging, som vi vet at vil gi kraft først rundt 2034, noe som er veldig lenge til og lenge etter at vi hadde trengt denne kraften for å nå klimamålene i 2030. Så i den grad dette er et temposkifte, er det å skru ned tempoet betydelig og å skynde seg veldig, veldig langsomt.

Kan statsråden virkelig være fornøyd med at vi først får kraft fra havvind, og Sørlige Nordsjø II, langt ut på 2030-tallet?

Statsråd Terje Aasland [10:45:31]: Jeg tror den havvinden som vi nå legger til rette for at kan bygges ut i Sørlige Nordsjø, kommer til å være i gang lenge før det tidspunktet representanten spør om. Jeg tror vi kommer til å være i gang før 2030. Vi kommer til å videreutvikle dette og de industrielle mulighetene som ligger i tilknytning til havvindsatsingen vår.

Det er ingen tvil om at det er et markant temposkifte. Regjeringen hadde en havkonferanse for noen uker siden i Bergen, og da sa også direktøren i Offshore Norge at denne regjeringen, altså den regjering som nå sitter, har levert til punkt og prikke på havvindsatsingen, og at det er et markert temposkifte.

Presidenten [10:46:12]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:46:29]: Da finansministeren la fram statsbudsjettet for 2023, var han bekymret for at oljepengebruk skulle presse opp renten og gi vanlige folk dårligere økonomi. La meg sitere pressemeldingen der ministeren sier:

«– Nå handler trygg økonomisk styring om å bruke mindre oljepenger over statsbudsjettet. I lang

tid har svaret på de fleste politiske utfordringer i Norge vært økt oljepengebruk. Den tiden er forbi.»

Han bekymret seg over å bruke mer penger, fordi man risikerte å bidra til at lønns- og prisveksten holdt seg så høy at sentralbanken måtte øke renten mer og raskere enn nødvendig. Og han understrekte at det er vanlige folk som må betale prisen for det gjennom økte boligrenter, høyere priser og potensielt en økonomisk bråstopp som gjør at mange mister jobben. Det var argumentasjonen for å ta ned oljepengebruken.

Nå foreslår finansministeren å øke oljepengebruken med 56 mrd. kr og makser ut handlingsregelen i en periode med høy aktivitet i økonomien. Jeg har forståelse for at mange av utgiftene er nødvendige, som til prisjustering og flere flyktninger, men det endrer jo ikke på konsekvensene oljepengebruk kan ha for økonomien. Som sentralbanksjefen sa i en høring her på Stortinget: Økt offentlig pengebruk bidrar til økt aktivitet i økonomien.

Regjeringspartiene har den siste uken forsøkt å flytte fokus vekk fra seg selv ved å etterspørre hvor opposisjonen vil kutte. Vi har hatt to uker på å se gjennom budsjettallene som regjeringen har brukt fem måneder på å revidere, og vi skal gi gode svar når vi legger fram våre forslag, men det er regjeringen som må svare for sitt budsjett.

Mitt spørsmål til finansministeren er derfor: Hvilke endringer i norsk økonomi gjør at konsekvensene av økt oljepengebruk er mindre farlige nå enn da finansministeren kom med sine advarsler i høst?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:48:26]: Det var helt avgjørende å gjøre de prioriteringene vi gjorde nå i revidert nasjonalbudsjett, hvis ikke hadde det gått ut over veldig mange folk i Norge. Hvis vi ikke hadde gjort den prisjusteringen, hadde pensjonsoppgjøret – som ble landet i går – måttet strammes kraftig inn. Man måtte ha kuttet i sykepenger, som også er en av grunnene til at det går opp, man måtte ha kuttet i politi, i sykehus, i forsvar – det ville ha vært fullstendig uansvarlig.

Så har vi i tillegg, sammen med Høyre her på Stortinget, lagt fram en pakke for å hjelpe ukrainere på flukt og hjelpe Ukraina i den situasjonen de er i, noe som koster 22 mrd. kr. Når vi styrer et land og har ansvar, er det viktig at en tar inn over seg hva det er som faktisk skjer. Derfor måtte vi gjøre den prioriteringen vi nå har gjort. I tillegg har strømprisen gått ned, heldigvis har strømprisen gått ned. Det gjør også at vi har en lavere inntektsside på 22 mrd. kr – når det gjelder strømrelaterte utgifter. Det gleder meg, og jeg regner med at det også gleder Høyre.

Når jeg har hørt kritikken fra Høyre de siste ukene, virker det som at de har glemt menneskene. Hvordan ville det faktisk ha slått ut hvis vi ikke hadde gjort dette, hvis vi ikke hadde brukt de 56 mrd. kronene? Hvordan

ville det ha slått ut for landets pensjonister? – Jo, pensjonene ville ha blitt lavere. Hvordan hadde det slått ut for landets uføretrygdede? – Uføretrygden hadde blitt lavere. Hvordan hadde det slått ut for landets sykehus? – Vi måtte ha sagt opp sykepleiere. Hvordan hadde det slått ut for politiet? – Vi måtte ha kuttet i polititjenestene, og sånn hadde det blitt mer utrygt for folk.

Det er ikke et svar Senterpartiet og Arbeiderpartiet står for. Det virker nå som at Høyre har blitt mer opptatt av milliarder enn av mennesker. Dette handler egentlig om hvordan vi bruker ressursene i samfunnet vårt, for vi ønsker at det fortsatt skal være like mye til forsvar og like mange sykepleiere, politifolk og lærere som skal gå på jobb nå, som vi mente det skulle være i desember. Hvis Høyre mener det motsatte, får de legge fram det i sitt budsjett. Jeg er grunnleggende uenig.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:50:24]: Høyre er fortsatt mer opptatt av mennesker enn milliarder.

Grunnen til at offentlig sektor var i den situasjonen finansministeren nå beskriver, er at finansministeren og regjeringen glemte å prisjustere sitt statsbudsjett, så det er i så fall en situasjon regjeringen selv har satt offentlig sektor i. Finansministeren avlyste jo sitt budsjett allerede i februar, da han sa at man kunne se vekk fra det budsjettet som var lagt fram, og at forsvar, politi og sykehus skulle fortsette å bruke penger. Jeg lurer fortsatt på hvorfor regjeringen har snudd 180 grader i sin egen argumentasjon om budsjettet. Det svarer ikke finansministeren på. I høst gjentok regjeringspartiene gang på gang at man ikke kunne løse problemene ved å bruke mer oljepenger. Nå hører vi Senterpartiets finanspolitiske talsperson, Geir Pollestad, si at dette er en «game changer», at nå prioriterer man igjen egen politikk.

Jeg spør derfor finansministeren igjen: Har det vært endringer i situasjonen for norsk økonomi som innebærer at konsekvensene av økt oljepengebruk nå er mindre farlig for folks økonomi enn da finansministeren kom med sine advarsler i høst?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:51:34]: Vi må jo tilpasse politikken til hvordan virkeligheten er. Når prisveksten er høyere enn det som ligger til grunn for budsjettet, har man to valg. Man kan selvfølgelig si: Nei, vi bare kjører videre. Konsekvensene av det er at vi må si opp sykepleiere. Det blir dårligere tjenester for dem som er avhengig av at helsefagarbeideren kommer, som er avhengig av at bioingeniøren gjør jobben sin, som er avhengig av at politiet er der, som er avhengig av at vi har et godt forsvar. Det kan vi selvfølgelig gjøre. Det er et politisk valg. Vi mente at det var feil. Vi mente at vi skulle bruke folk på samme måte i mai som vi mente det i november–desember, da denne diskusjonen gikk. Derfor må vi gjøre den prisjusteringen. Vi

kunne selvfølgelig også ment, som Høyre mener på sin hjemmeside, at måten vi beregner pensjon på, er feil, at man burde hatt et dårligere pensjonsoppgjør, og at pensjonistene skulle fått mindre. Det går an å mene, men vi mener det var riktig å ha det pensjonsoppgjøret vi nå har, for landets pensjonister har merket prisveksten. Regjeringen gleder seg over at strømprisen er lavere nå enn det lå an til i fjor høst. Selvfølgelig har det en konsekvens for budsjettet, og det kommer folk i Norge til gode.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:52:38]: Jeg er glad for at finansministeren ønsker å forholde seg til situasjonen slik den er. Det kunne man også gjort da man la fram statsbudsjettet. Man kunne gjort en riktig prisjustering allerede da, slik at offentlig sektor ikke trengte å sveve i uvitenhet i hele fem måneder før det kom en revisjon eller en reparering av budsjettet.

Jeg har lyst til å gå videre til reformer, for Solberg-regjeringen satte i gang en rekke reformer for å ruste Norge for fremtiden – med lavere inntekter fra oljen som kommer samtidig med eldrebølgen. Disse reformene er regjeringen i full gang med å reversere samtidig som de bruker midlertidig økte inntekter på varige utgifter. Det bekymrer. Inflasjonen ligger an til å holde seg høy og vil fortsette å spise av handlingsrommet. Folkestrygden vil bli stadig dyrere på grunn av eldrebølgen, og offentlig sektors utgifter er nå høyere enn de var under pandemien i 2020. Vi har store, langsiktige utfordringer vi må løse som samfunn. Hvis vi ikke gjør det, er det fare for at den negative utviklingen fortsetter, med stadig økende skatter og svak økonomisk utvikling for vanlige folk. Jeg lurer på hvilke reformer og effektiviseringstiltak finansministeren har satt i gang for å øke vekstkraften og skape handlingsrom på statsbudsjettet.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:53:45]: Det er viktig at man også der ser på realitetene. Hvis man ser på investeringene i norske fastlandsbedrifter i fjor, var de rekordhøye – om lag 450 mrd. kr i norske fastlandsbedrifter, altså en voldsom investering. Det var innenfor privat sektor at det ble flest arbeidsplasser. Det ble i overkant 100 000 nye arbeidsplasser i privat sektor – ikke så mange flere i offentlig sektor, men spesielt i privat sektor. Vi ser at den utviklingen fortsetter i år.

La oss gå inn i Høyres budsjett siden Høyre klager over økt oljepengebruk. Hva var et av de største kuttene Høyre gjorde i fjor? Jo, det var kutt i feriepenger for arbeidsledige, for man mente det var for raust at arbeidsledige skulle få den milliarden i feriepenger. Det kuttet Høyre i. Man mente det var for raust med mer forutsigbarhet for folk som gikk på arbeidsavklaringspenger. Det kuttet man 660 mill. kr i.

Det er der Høyre har et kjempeproblem. Når man kommer til den konkrete politikken, er det slik at den politikken Høyre står for, rammer folk, og politikk handler om folk. Hvis Høyre nå mener at vi skal kutte 56 mrd. kr, må de synliggjøre hvor de kuttene er. Det vil være svært brutalt for folk rundt omkring i Norge hvis det gjennomføres.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:54:55]: Det hadde vært hyggelig å høre finansministeren forholde seg til realitetene når han selv sier at han er opptatt av det. Men som vi hørte i en replikkutveksling med forsvarsministeren tidligere i dag, sa han at det ikke var naturlig å gå inn i enkeltproblemstillinger i en rapport som kom for tre uker siden. Likevel forventer regjeringen at Høyre skal ha klare svar på sitt alternative budsjett. Det skal de få.

Men var det noe Solberg-regjeringen viste, var det at det ikke trenger å være noen motsetning mellom å gi skattelette til vanlige folk og å bedre rammevilkårene for investeringer, og å styrke velferden gjennom f.eks. økt barnetrygd og gratis kjernetid i barnehagen for lavinntektsfamilier. Men denne regjeringen, som reverserer alle reformer som kunne ruste Norge for fremtiden, har altså ingen svar på hvordan de skal klare å reformere offentlig sektor, som nå er større enn under pandemiåret 2020, og sørge for et handlingsrom i budsjettene framover. Kan finansministeren vise til én reform som vil skape et større handlingsrom for regjeringen framover?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:55:58]: Det aller viktigste for både din og min trygghet, for privat sektor og offentlig sektor, er at vi har en ansvarlig økonomisk politikk – det gjennomføres nå – og at det også gjøres investeringer i Fastlands-Norge. Jeg vet at Høyre ikke liker å forholde seg til at vi har de høyeste investeringene i fastlandsbedriftene siden 2007–2008. Det er nettopp fordi det er trygt og godt å investere i Norge, og det handler om vekstkraften i norsk økonomi.

Representanten tok opp runden med forsvarsminister Bjørn Arild Gram, og at alt var så bra under Solberg-regjeringen. Jeg husker hva statsminister Erna Solberg sa om NATOs 2-prosentmål da hun hadde ansvaret. Da kalte hun det tåpelig. Det var den typen språkbruk Høyre brukte da de hadde ansvaret. Vi mener at det ikke er tåpelig. Vi mener det er klokt å prioritere forsvar. Derfor legger vi også inn en pris- og lønnskompensasjon for Forsvaret i revidert nasjonalbudsjett. Hvis Høyre mener det er feil, får man synliggjøre det. Vi mener det er klokt å prioritere forsvar, trygghet og sikkerhet – som vi har prioritert høyt de siste to årene.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:57:10]: Samtidig som regjeringen kompenserer offentlig sektor for lønns- og prisveksten, øker renten, og vanlige folk får ingen til-

svarende kompensasjon i revidert budsjett. Nye tall fra Institutt for forbruksforskning viser nå at prisene på nødvendighetsvarer har steget med hele 15 pst. det siste året, altså langt mer enn den ordinære prisstigningen, og det er varslet en ytterligere prisøkning bl.a. på grunn av svak kronekurs. Forutsetningen for lønnsoppgjøret var en prisvekst på 4,9 pst. I revidert budsjett er anslaget endret til 5,4 pst., og så langt har vi en prisvekst på 6,3 pst.

Er finansministeren bekymret for at vanlige folk i dette landet, vanlige norske familier, vil oppleve den samme reduksjonen i kjøpekraften i år som i fjor? Og i så fall: Hvilke konsekvenser vil det få for folks privatøkonomi?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:58:10]: Prognosene som også ligger til grunn for revidert nasjonalbudsjett, er at prisveksten i Norge er på vei ned, at vi gjennom året vil ha en lavere prisvekst, og at vi også går inn i neste år med lavere prisvekst. Så har det siste året vist oss at ting har vært mer uforutsigbart, men at vi nå er på vei inn i et svalere farvann, og at vi opplever at vi skal gå inn i en fase med lavere prisvekst.

Vi har vært opptatt av å gjøre prioriteringer for folk. I revidert nasjonalbudsjett var vi spesielt opptatt av pensjonistene. Derfor har vi tatt det skattegrepet for landets pensjonister. En pensjonist som har ca. 300 000 i pensjon, vil få 4 500 kr lavere skatt, og takket være den endringen på pensjon som Senterpartiet, Arbeiderpartiet og også Fremskrittspartiet bidro til i 2021, får vi gode pensjonsoppgjør. Så det er mange grep man nå gjør spesielt for dem som har merket prisveksten hardt. Jeg er spesielt glad for at vi har fått til den endringen på pensjon, som gjør at mange pensjonister opplever at de får en bedre utvikling enn om vi ikke hadde gjort det.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:59:20]: Nå har statsråden fått så mye kritikk fra Høyre at han kanskje har fått kink i nakken. Jeg får prøve å bidra til å rette det opp.

Samtidig som priskrisen går veldig hardt ut over mange, er det også dem som tjener store penger på den samme situasjonen. I dag så vi tall som viste at verdens utbytteutbetalinger er rekordhøye i første kvartal i år. Her hjemme vet vi at dagligvareprodusenten Orkla har hatt rekordresultat i første kvartal og sier rett ut at det er fordi prisene har økt mer enn kostnadene. Norske banker og finansforetak har også rekordhøye marginer på sine renter og dermed også rekordhøye inntekter. Nicolai Tangen kalte dette en grådighetsinflatjon fordi det er et gjennomgående tema at når prisene øker, er det lettere for bedrifter og banker å øke dem et lite knepp ekstra og dermed tjene store penger.

Mitt spørsmål er: Er finansministeren bekymret for at en slik prisprofittspirale kan være med på å drive inflasjonen oppover?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:00:18]: Jeg mener at alle som har makt i et samfunn, har ansvar i et samfunn. Hvis man f.eks. er en stor dagligvareaktør, har man makt. Da har man også et samfunnsansvar. Et av samfunnsansvarene er selvfølgelig å se på hvordan egen prispolitikk er, som gjør at man kan bidra. Selvfølgelig skal det være konkurranse mellom de gode dagligvarekjedene våre, men man må sørge for å ikke ta ut ekstra store marginer når folk har det krevende.

Det jeg synes Høyre hopper veldig bukk over, er at vi ser at det i Bedrifts-Norge er rekordhøye investeringer. Når vi leser en del av innspillene vi får fra enkelte, spesielt Høyre, kan man få inntrykk av det motsatte. Veldig mange bedrifter går godt, men så er det mange enkeltpersoner som har det tøft. Det er da vi som politikere må klare å prioritere dem som har det spesielt krevende. Derfor mener jeg det er veldig riktig det vi har gjort i skattepolitikken, der de som har lave og vanlige inntekter, har fått skatteuttene – det er de som virkelig har merket prisveksten hardest.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:01:19]: Det er fristende å stille mange spørsmål til Høyre, men i spørretimen skal man spørre ministeren, så da får jeg fortsette med det.

Det er et mysterium hvor alle disse milliardene skulle kommet fra eller hvor de skulle vært kuttet. Den gode nyheten er at det finnes veldig mye penger i Norge. Statsrådens kollega i regjeringen, statsråd Vestre, har satt i gang en marginstudie, og han vil se på konkurransevilkårene i dagligvarebransjen fordi man er bekymret for konkurransen der. Jeg mener det er grunn til å være bekymret for situasjonen i bank- og finansnæringen når vi ser disse høye rentemarginene og at man øker renten på innskudd mye tregere enn man øker renten på utlån – som er en praksis som kanskje får lite å si for meg og deg, men som får enormt mye å si på toppen. I tillegg vet vi at finansnæringen har en skattesubsidie i form av at de ikke betaler moms.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden følge sin kollegas eksempel og se på konkurranseforholdene og marginene i bank- og finansnæringen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:02:22]: Vi kommer ikke til å varsle noen stor politikkenndring overfor norsk bank- og finansnæring. Noe av det som er bra med norsk bank- og finansnæring, er at den er solid, den er godt finansiert. Det tjener oss godt når det er urolige tider. Vi må sikre at vi har en mangfoldig bank- og finansnæring – at vi ikke bare har DNB og tilsvarende store lokomotiv, men at vi også har et mangfold av småbanker, som vi har i Norge. Der gjorde vi noen grep i fjor for å klare å sikre nettopp det mangfoldet, som består av både den lille sparebanken og DNB. Jeg mener

det er en styrke at det er en veldig klar konkurranse. Derfor er oppfordringen min til lånekunder å være bevisst på egen rente og ta den telefonen, for det er et vel fungerende bankmarked i Norge. Jeg tror mange kan tjene på å bruke litt tid på å se på renten og si fra til sin bank, for vi har et vel fungerende bankmarked. Vi har solide banker, og det skal vi være glade for spesielt i de tidene vi er inne i nå.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:03:34]: Det er mange vanlige folk som kjenner på presset fra økte renter og økte priser om dagen. Samtidig som det er viktig å dempe presset i norsk økonomi, har vi en investeringsboom på norsk sokkel, noe som øker den økonomiske aktiviteten i Norge. Sist uke stilte jeg derfor finansministeren et skriftlig spørsmål om i hvilken grad oljeskattepakken har bidratt til inflasjonspresset og rentehevingene som folk nå føler på kroppen. Svaret var, hvis jeg legger godviljen til, litt uklart, så jeg prøver meg igjen, og jeg gjør det litt enklere. Jeg vil gjerne kun ha et ja- eller nei-svar. Har oljeskattepakken fra 2020 bidratt til økte renter for vanlige folk i Norge – ja eller nei?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:04:23]: Heldigvis er verden full av nyanser. Vi har – takk og pris – hatt et stortingsflertall som har ønsket å legge til rette for en norsk olje- og gassnæring. Tidligere i denne runden ble jeg kritisert for at vi har brukt oljepenger, selv om Høyre hadde kommet til å bruke akkurat de samme oljepengene selv. Grunnen til at vi gjør det, er nettopp at vi har hatt store overskudd fra norsk olje- og gassnæring. Det siste året har også vist hvor viktig norsk olje- og gassnæring er for europeisk stabilitet og sikkerhet.

Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har bare ulike syn. Vi ønsker å legge til rette for denne lønnsomme næringen også framover. All aktivitet kan selvfølgelig skape ulike former for press i økonomien, sånn er det jo, men vi mener at det at vi har en superlønnsom næring i olje- og gassnæringen, er et gode, ikke et onde. Vi ønsker å legge til rette for det samtidig som vi skal stille strenge og klare klima- og miljøkrav til norsk olje- og gassnæring – og det gjør vi.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:05:19]: Jeg synes finansministeren gjør dette litt komplisert, for det er et veldig enkelt ja- eller nei-spørsmål. Men hvis jeg forsto finansministeren riktig nå, er han enig i at oljeskattepakken har bidratt til press i norsk økonomi.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:05:38]: Nå valgte representanten å legge veldig mange forutsetninger i sitt spørsmål nummer to. Det var hennes forutsetninger, ikke mine.

Hadde vi lagt ned norsk olje- og gassnæring i morgen, hadde det selvfølgelig blitt bråstopp i store deler av norsk økonomi, og det hadde vært helt krise. Det går veldig bra, vi ser at det er høyt aktivitetsnivå på vestlandskysten og i Rogaland fordi vi har en veldig aktivitet i olje- og gassnæringen. Det skyldes ikke minst den forferdelige situasjonen med at energi har blitt brukt som middel i en krig, som gjør at det har vært ekstra lønnsomt å produsere olje og gass det siste året, men det har også vært enda mer nødvendig å produsere olje og gass. Regjeringen har vært tydelig overfor den norske olje- og gassindustrien på at den spesielt skal klare å holde produksjonstakten oppe på gass, fordi det er så viktig at vi klarer å levere mest mulig gass til Europa i den situasjonen Europa nå er i.

Presidenten [11:06:29]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Terje Halleland (FrP) [11:06:46]: Mitt spørsmål går til olje- og energiministeren.

Regjeringen har levert inn forsterkede klimamål til FN som Norge skal gjennomføre innen 2030, nye klimamål som igjen vil kreve ny og økt kraftproduksjon for å bli realisert. Miljødirektoratet har meldt inn et behov for minst 34 TWh med ny kraftproduksjon – ikke for å innfri klimakravene, men bare for å innfri det vi så langt har vedtatt. Det vet statsråden veldig godt at er langt fra de 55 pst. regjeringen har økt målsettingen til.

Energikommisjonen la fram sin rapport «Mer av alt – raskere» og mer enn antydte et behov for 40 TWh med ny produksjon – en plan NVE for øvrig sier er helt urealistisk å gjennomføre. Samme NVE har tidligere meldt om et kraftoverskudd som er borte fra 2026, og at flere regioner kommer til å ha kraftunderskudd før den tid.

Jeg kunne spurt statsråden om han mener det er realistisk å klare 40 TWh med ny kraft til 2030, men jeg kan jo hjelpe ham litt på veien. Flere ganger har statsråden sagt at det er uaktuelt med ny vannkraft. Det er nytt regelverk på gang for vindkraft på land, som i beste fall vil gi lengre behandlingstid, og vi vet at Fosen-dommen ikke direkte har åpnet for store ambisjoner for ny kraftproduksjon. Havvind har vel heller ikke innfridd som et alternativ, og Equinor har nå skrinlagt Trollvind. På spørsmål om hvor mye støtte det er behov for, svarer Equinor at det er så store summer at det ikke vil være for-svarlig.

Mitt spørsmål blir da: Hva er det statsråden vil ofre framover når Norge ikke lenger har kraft til å møte den hverdagen regjeringen legger opp til? Er det ny industrietablering som skal ofres, er det elektrifiseringen av sokkelen som må ofres, eller velger regjeringen å beholde disse og heller ofre klimamålene?

Statsråd Terje Aasland [11:08:48]: Tilstrekkelige mengder med rimelig energi er regjeringens klare mål og grunnlag, og vi har det siste året virkelig lagt til rette for det ved å lansere en gigantisk satsing på havvind, som kommer til å bli realisert. Vi er godt i gang med det. Vi har gjenopptatt konsesjonsbehandlingen for vindkraft på land. Vi trygger nå kommunene, sånn at de får hånden på rattet når det gjelder vindkraftutbygginger i tiden framover. Vi sørger for at vertskommuner som stiller areal til disposisjon, sitter igjen med mer av verdiskapingen knyttet til vindkraft på land.

Vi kommer med en storstilt enøkhandlingsplan til høsten. Vi er allerede i gang med gode enøktiltak. Vi har lagt til rette for at en kan bygge ut mer solkraft og dele mer av kraften fra solenergi, gjennom både næringsbygg og borettslag. Vi er godt i gang med å legge til rette for mer kraftutbygging.

Vi har også lagt fram en handlingsplan og en tiltaksplan for hvordan vi kan bygge ut nett raskere. Nettet er en viktig forutsetning for at vi skal kunne få mer fornybar energi inn i systemet, men det er også viktig at vi får knyttet bedriftene til dette, sånn at de kan veksle ut fosil energibruk med fornybar energibruk.

Vi er veldig godt i gang med å legge til rette for at vi skal kunne klare å løse de store oppgavene som ligger foran oss. Det som er synd, er at dette arbeidet ikke ble startet for lenge siden. Det burde det absolutt blitt, men denne regjeringen har tatt tak i de viktige temaene, og vi er godt i gang med arbeidet for å sikre at vi i framtiden skal ha tilstrekkelige mengder med rimelig energi.

Terje Halleland (FrP) [11:10:23]: Det er altså sju år til 2030. På et tidligere spørsmål i dag svarte statsråden at det er havvind som bl.a. skal løse klimaproblematikken, med tanke på behovet for kraft for å innfri klimamålene. Jeg regner med at når han får tenkt seg om, har han sikkert ikke store ambisjoner om å få kraft på land innen 2030. Vi vet at det er store kostnader knyttet til dette. Vi vet også at statsråden har sagt at han ønsker å etablere billig kraft til norsk industri. Det at vi har billig kraft, er i grunnen den eneste årsaken til at vi har kraftforedlende industri i Norge. Det er ingen grunn til å etablere seg i Norge hvis vi ikke klarer å få til det. Når vi sitter i den situasjonen vi er i nå, hva vil prioriteringen være når vi må begynne å prioritere – eksisterende industri framfor ny industri?

Statsråd Terje Aasland [11:11:26]: Det har regjeringen klargjort i handlingsplanen for raskere utbygging av nett. Der har vi sagt at det er de modne prosjektene, de prosjektene som er ferdige til å realiseres, som skal gis prioritet. I tillegg har vi sagt at eksisterende virksomhet skal ha forrang foran ny virksomhet, og det mener

jeg er helt riktig prioritering. Det både bygger oppunder klimatiltak og trygger eksisterende industri.

Når det gjelder rammebetingelsene for kraftforedlende industri i Norge, har jeg vært med på signering av en langsiktig kraftkontrakt, og utgangspunktet for den kontrakten er at den er svært konkurransedyktig i forhold til andre land i Europa og hva de kan varte opp med. I går besøkte jeg Elkem Salten, som var svært godt fornøyd med rammebetingelsene og mulighetene for å videreutvikle seg i Norge med det utgangspunktet som er der. Vi prioriterer, og vi har satt i gang en rekke tiltak for å få på plass mer fornybar energi på en god måte i det norske kraftsystemet, sånn at vi skal ha tilstrekkelig tilgang på rimelig energi som en konkurransefordel også i fortsettelsen.

Terje Halleland (FrP) [11:12:25]: Ja, en kan vel svare som statsråden gjør. Det går nok litt tid ennå før en innser at klimamål og behov for energi ikke lar seg forene, men når en stadig vekk kommer tilbake til at det er havvind som skal løse problemene med nye 40–50 TWh som vi trenger før 2030, er det en kjempeutfordring. Det er sju år til 2030. NVE har vel i dag en saksbehandlingstid alene som overstiger sju år. Hva har statsråden tenkt å gjøre for å få ned saksbehandlingstiden og etablere ny kraft og eventuelt nye kraftlinjer?

Statsråd Terje Aasland [11:13:11]: Havvind vil absolutt være en del av løsningene for mer fornybar energi, og jeg er veldig glad for at denne regjeringen har lagt til rette for at vi bygger ut de to første prosjektene med radial til Norge, sånn at vi sikrer oss at den kraften kommer til det norske kraftsystemet og kan understøtte gode klimatiltak og nye industrielle muligheter knyttet til det.

Vi har satt i gang en rekke tiltak på en rekke områder, nettopp for å få mer kraft inn i systemet raskere og samtidig bygge ut nett raskere. Vi har også gjort noe som den forrige regjeringen ikke gjorde. Det var å styrke energimyndighetene, sørge for at det blir flere folk til å behandle søknadene som ligger der, og at de kan gjøre det raskere. Vi er i gang med storstilt digitalisering, nettopp for å få raskere konsesjonsprosesser, og vi har nå gitt NVE tydelige beskjeder om parallelle behandlinger og raskere prosesser. Vi har lagt et veldig godt grunnlag for at vi skal kunne løse oppgaven i tiden framover. Jeg er enig i at sju år, fram til 2030, er kort tid, men i løpet av det siste året har vi gjort en rekke gode tiltak som danner grunnlag for at vi skal kunne lykkes bedre enn det som var forutsetningen.

Presidenten [11:14:17]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Nikolai Astrup (H) [11:14:33]: La meg fortsette litt der forrige spørrer slapp. Statsråden sa tidligere her fra talerstolen at vi skal få kraften fra Sørlige Nordsjø II, første fase, i god tid før 2030. Statsråden har også levert en proposisjon til Stortinget, Prop 93 S for 2022–2023, der han skisserer hvordan behandlingen av dette feltet skal være. Der fremgår det at området skal tildeles etter auksjon innen 31. desember 2023. Så skal det fastsettes et konsekvensutredningsprogram som skal på høring, og det kommer til å ta et halvt års tid. Aktørene har da to år på å sende inn konsesjonssøknad, og vi har fått beskjed fra departementet om at det er ett års behandlingstid på den konsesjonssøknaden. Så har aktørene to år på seg til å levere en detaljplan, som igjen skal ha ett års behandlingstid i departementet. Det er så anslått en byggetid på tre til fire år, men det er krevende forhold på Sørlige Nordsjø II, det er dypere enn ved andre bunnfaste anlegg, og det er lengre til havs.

Spørsmålet er da hvordan statsråden får den prosessen han har fremlagt for Stortinget, til å bli så kort at kraften vil flyte inn til Norge i god tid før 2030. For når jeg summerer denne prosessen som man har lagt opp til, kommer jeg til 10–11 år, hvis vi er heldige. Da har vi kraft i kanskje 2034–2035 fra Sørlige Nordsjø II, og det er det første prosjektet. Dette er temposkiftet til statsråden. Dette er der han virkelig leverer på at vi skal ha havvind raskt. Så spørsmålet er: Har statsråden nå et behov for å korrigere den informasjonen han akkurat ga til Stortinget om at kraften skal flyte fra Sørlige Nordsjø II i god tid før 2030?

Statsråd Terje Aasland [11:16:24]: Jeg håper at vi kan realisere prosessene knyttet til havvind så raskt som overhodet mulig. Vi har giret opp tempoet. Vi har sørget for at prosessene nå går så raskt som mulig, og vi kommer til fortsatt å jobbe med å få bedre og raskere prosesser. Jeg har et håp om og tror at vi kan være i gang med havvindproduksjon rundt 2030. Som jeg sa: Mitt håp er at vi kan realisere disse prosjektene i forkant av 2030.

Nikolai Astrup (H) [11:16:58]: Det er fantastisk at statsråden har et håp om det, men hvorfor sender han da en proposisjon til Stortinget der han skisserer en helt annen tidslinje? Dette er jo litt underlig. Skal vi tro på den proposisjonen som regjeringen har sendt til Stortinget, eller skal vi tro på det statsråden nå sier i denne sal? De to versjonene står i klar motstrid til hverandre. Nå er det i og for seg ikke noe nytt at Prop. 93 S er litt utdatert, det har statsråden selv vært ute i media og sagt, at de visste i grunnen da de sendte den fra seg, at det var behov for å oppdatere kostnadsestimatene som ligger til grunn for differansekontraktene på Sørlige Nordsjø II. Det i seg selv er jo oppsiktsvekkende, at man

sender fra seg et dokument og så overlater til Stortinget å rydde opp i regjeringens rot. Den oppgaven og det ansvaret tar vi, men kan statsråden svare på hvilken versjon vi skal lytte til? Er det den som er fremlagt i et skriftlig dokument, eller det statsråden nå sier i salen?

Statsråd Terje Aasland [11:17:59]: Vi jobber kontinuerlig med å gjøre disse prosessene så raske, effektive og tydelige som overhodet mulig. Vi har mål om og tar sikte på å kunne realisere havvind så raskt som overhodet mulig.

Til kostnadsestimatene og det som er lagt fram i proposisjonen: Vi fikk siste rapport fra auksjonsrådgiver 20. mars. De foreslår der at det er NVEs kostnadsestimater for Sørlige Nordsjø II som ligger til grunn, pluss 15 pst. Det gir en reservasjonspris på 66 øre og et forventet støttebehov på 9 mrd. kr. I det vi skriver til Stortinget, legger vi det til grunn, men vi setter altså en ramme for dette som vi øker til 15 mrd. kr. Så har auksjonsrådgiver korrigert og oppdatert sitt notat, og vi har også tatt høyde for det og kommunisert det til Stortinget.

Nikolai Astrup (H) [11:18:54]: Jeg oppfatter ikke at jeg fikk svar på det som var mitt hovedspørsmål. Skal vi legge til grunn det som står i Prop. 93 S om fremdrift og konsesjonsbehandlingstid for første fase av Sørlige Nordsjø II, som da gir kraft fra Sørlige Nordsjø II et sted rundt 2035, eller skal vi lytte til det statsråden sa i salen, både nå og i sted, om at det vil være kraft fra Sørlige Nordsjø II i god tid før 2030?

Statsråd Terje Aasland [11:19:29]: Som jeg sa i mitt forrige svar: Vi jobber kontinuerlig med å forbedre, forenkle og gjøre prosessene så raske som overhodet mulig. Regjeringens mål er veldig tydelig: Havvind skal bidra til mer fornybar energi i det norske kraftsystemet så raskt som overhodet mulig. De prosessene og rammene som ligger i proposisjonen, skal Stortinget selvfølgelig forholde seg til, men regjeringen har en ambisjon om å kunne gjøre ting raskere enn det som også ligger i proposisjonen. Det jobber vi kontinuerlig med, og vi holder selvfølgelig Stortinget oppdatert på det underveis.

Presidenten [11:20:01]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:20:04]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:20:06]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Fredrik Holm til statsministeren, er overført til forsvarsministeren som rette vedkommende. Spørsmålet vil bli tatt opp av representanten Ingjerd Schou.

Spørsmål 1

Ingjerd Schou (H) [11:20:32]: «Statsminister Jonas Gahr Støre deltok 16. mai på Europarådets 4. toppmøte i Reykjavik for stats- og regjeringsledere fra de 46 medlemslandene. Temaet var hvordan man kan styrke og fornye Europarådets arbeidet med demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter. Temaet er viktig, særlig i lys av krigen i Ukraina, men også fordi vi opplever at demokratiets stilling er i tilbakegang i Europa.

Hvordan bedømmer statsministeren viktigheten av igjen å aktualisere arbeidet for disse verdiene, og hvordan vurderer han Europarådets rolle?»

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:21:18]: Arbeidet for demokrati, rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter er aktualisert i lys av krigen i Ukraina og tilbakegangen vi ser for disse verdiene i mange land i Europa. Det var bakteppet for det fjerde toppmøtet i Europarådets historie. At 39 av de 46 medlemslandene stilte på stats- eller regjeringssjefsnivå, viser betydningen organisasjonen tillegges. Gjennom toppmøteerklæringen har medlemslandene fornyet sin forpliktelse til prinsippene organisasjonen er tuftet på, og gitt utvetydig støtte til Ukraina. Som vedlegg til erklæringen vedtok man ti prinsipper for demokrati, Reykjavik-prinsippene, som danner grunnlag for videre arbeid med å styrke demokratiet i Europa.

Europarådet har en lederrolle i kampen for rettsstat, demokrati og respekt for menneskerettigheter. Organisasjonen og konvensjonssystemet er et globalt referansepunkt. Europarådet er en del av arkitekturen som har sikret en regelbasert og forutsigbar verdensorden siden andre verdenskrig. Denne ordenen er nå truet og må forsvares.

Konvensjonssystemet og overvåkingsmekanismene er Europarådets verktøy for å sikre respekt for at disse verdiene etterlevs. Den europeiske menneskerettsdomstol er en suksess og vår mest effektive internasjonale domstol, men statens etterlevelse av dommer kunne vært bedre. Der det står på manglende ressurser, er styrket bistand et svar. Der det er snakk om mangel på politisk vilje, er sakene vanskeligere. Europarådet har ikke økonomiske virkemidler. Politisk press, besøk av overvåkingsorganer samt offentliggjøring av overvåk-

ningsrapporter og tilstandsbeskrivelser er måten organisasjonen arbeider på.

Russland ble ekskludert fra Europarådet da krigen startet. Det var en riktig beslutning. Støtte til Ukraina og ansvarliggjøring av Russland fikk stor plass på toppmøtet. Det ble besluttet å opprette et register over skader påført Ukraina. Registeret er et første skritt på veien mot en kompensasjonsmekanisme. Norge har tilsluttet seg avtalen som oppretter registeret, og vil delta i finansieringen. Det er et viktig steg for ansvarliggjøring av Russland og i tråd med Stortingets anmodningsvedtak.

Ingjerd Schou (H) [11:23:22]: Takk for svaret på vegne av statsministeren.

Jeg leder selv Stortingets delegasjon til Europarådet og var saksordfører for Europarådets enstemmige beslutning om å ekskludere Russland. I etterkant av toppmøtet i Reykjavik uttalte statsministeren at Norge akter å fortsette vår ubendige støtte til Europarådet, med henvisning til betydningen av institusjoner som fremmer demokrati, rettsstat og folkestyre.

Hvordan mener regjeringen og statsministeren at denne støtten best kan sikres?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:24:00]: Jeg har selv erfaringer fra Europarådet, i kommunalkongressen. Jeg har erfart det som veldig meningsfylt og har sett betydningen av Europarådet. Man sa nå, i slutterklæringen på toppmøtet, en rekke ting om visjon og utviklingen av Europarådet videre og pekte på hvordan rollen kan utvikles når det gjelder partnerskap med andre land, også utover Europa. Når det gjelder å sikre at Europarådet og domstolen har skikkelig, tilstrekkelig finansiering og kontakt med sivilsamfunnet, organisasjoner, nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner osv., er det pekt på en rekke ting i slutterklæringen som Norge stiller seg bak og vil følge opp gjennom arbeidet.

Ingjerd Schou (H) [11:24:59]: «Democratic backsliding» er et begrep som ofte brukes. Demokratier er ute og sklir. I en del medlemsland i Europarådet er det nettopp det vi ser. Når det gjelder demokratiutviklingen i enkelte land, er klart at den skliingen ikke først og fremst kommer i NATO, EU, Europarådet, OSE eller FN. Den kommer i hvert enkelt hjem, i det sivile samfunn. Velfungerende demokratier må pleies kontinuerlig. Folkestyret kommer ikke av seg selv, men må fremmes daglig i samfunnets institusjoner og finne støtte i innbyggernes sinn.

Jeg merker meg at statsråden, på vegne av statsministeren, sier at vi kommer til å trenge bedre finansiell fundamentering. Når Russland trekker seg ut, er det ganske mange tiprosenter som blir redusert. For å holde

oppe tempoet må man sikre demokratiets grunnmur også i form av finansiell støtte.

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:26:04]: Jeg er enig i det. Dette har vært et tema over noen år i Europarådet, og det er fortsatt veldig viktig å finne gode svar.

For øvrig: Når det gjelder økonomi, viste jeg til mitt første svar, og at det registeret over skader påført Ukraina som man er enige om å opprette – som et første ledd for å kunne komme til en kompensasjonsmekanisme – krever finansiering, som også Norge vil bidra med. Her vil Nansen-programmet være en viktig del av arbeidet.

Spørsmål 2

Hege Bae Nyholt (R) [11:26:57]: «Det brukes betydelige ressurser på å føre tilsyn med privatskolesektoren i Norge. Mest kjent er kanskje Akademiet-saken. Det har kommet fram at skolekjeden har motarbeidet selve tilsynsprosessen og slik generert enda mer arbeid og en større økonomisk belastning.

Ser statsråden utfordringen i at så mye av fellesskapets ressurser brukes på å ettergå hvorvidt fellesskapets ressurser brukes i henhold til gjeldende lover og regler?»

Statsråd Tonje Brenna [11:27:23]: La meg starte med å si at privatskoler er private aktører som påtar seg et stort ansvar når de starter skole for barn og unge. Staten må kunne ha tillit til at skolene blir drevet til beste for elevene, og at skolene følger regelverket. Jeg har en klar forventning om at privatskolene er seg sitt ansvar bevisst både når det gjelder lovens krav til innhold i opplæringen, og når det gjelder bruken av statstilskudd og skolepenger.

Det er likevel viktig for meg å understreke at jeg mener vi som samfunn er tjent med å føre tilsyn for å sikre at fellesskapets midler benyttes til det som Stortinget til enhver tid har bestemt. Det bygger tillit og sikrer oppslutning om beslutningene som fattes i denne sal.

Ulike tilsynsordninger finner vi på flere områder der det offentlige eller private har fått eller påtatt seg et ansvar. Men det krever selvfølgelig også ressurser. Det må imidlertid være en målsetting å ha et så effektivt og målrettet tilsyn som mulig.

Det er Utdanningsdirektoratet som fører tilsyn med skoler godkjent etter privatskoleloven. Departementet har i styringen av direktoratet løpende oppmerksomhet på å videreutvikle tilsynsmetodikken for å sikre et mest mulig effektivt og målrettet tilsyn med våre privatskoler.

Etter min vurdering utfører direktoratet tilsynet med privatskolene i samsvar med Stortingets forutsetning. Det følger av forarbeidene til privatskoleloven at tilsynsordningen bygger på stikkprøvekontroll, og at

den er tillitsbasert. Utdanningsdirektoratet gjennomfører fortløpende risikovurderinger som danner grunnlag for hvordan tilsynsressursene disponeres.

Representanten nevner Akademiet-skolene særskilt i sitt spørsmål. Bakgrunnen for dette er at Utdanningsdirektoratet nå går gjennom skolenes økonomiforvaltning for perioden 2015–2019. Direktoratet skal innen 1. juni oversende en rapport til departementet med sine vurderinger og funn. Basert på denne rapporten vil jeg ta stilling til om det er grunnlag for å kreve tilbakebetaling av statstilskudd. Jeg har per nå ikke grunnlag for å uttale meg om hvordan Akademiet har bidratt til direktoratets gjennomgang, men jeg vil se på dette når direktoratet etter hvert overleverer sin rapport.

Hege Bae Nyholt (R) [11:29:33]: Klassekampen har vist at tilsynsførerne i departementet og Utdanningsdirektoratet har hatt problemer med å få den riktige dokumentasjonen fra Akademiet. I den forrige runden fikk Akademiet en avtale med departementet om at det ikke skulle åpnes eller fullføres tilsyn for årene 2015–2019. Samtidig kunne staten fortsatt kreve tilbakebetaling av statstilskudd dersom det ble oppdaget vesentlige nye forhold fra denne perioden. Akademiet henviste nettopp til denne avtalen som grunn til at de ikke må utlevere mer dokumentasjon. Men dersom man ikke får tak i den riktige dokumentasjonen, hvordan vet da staten og statsråden at det ikke er snakk om nye vesentlige forhold?

Ingrid Fiskaa hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tonje Brenna [11:30:11]: Det stemmer at det ble inngått et forlik mellom staten og Akademiet-kjeden for en tid tilbake. Da var det en annen statsråd som var ansvarlig i Kunnskapsdepartementet, nemlig Guri Melby. Jeg mener allikevel at det som gjøres nå, nemlig en gjennomgang, er nyttig og bra. Vi skal være sikre på at vi har orden på tilskuddene vi gir, at privatskolene følger loven, og at den avtalen heller ikke er til hinder for at vi kan gjøre nettopp det tilsynet. Akkurat nå mener jeg det er en litt hypotetisk problemstilling – før jeg har fått rapporten og sett om det er et problem at Akademiet i en eller annen grad har bidratt til å opplyse saken – så jeg nøyer meg med å si at jeg ser fram til å få den rapporten, og vil selvfølgelig gå inn i den også med det for øye å sikre at man har fått den dokumentasjonen man trenger for å kunne levere en fullstendig rapport til departementet.

Hege Bae Nyholt (R) [11:31:04]: Jeg tror vi alle venter på den rapporten, men Akademiet har tidligere truet med erstatningssak dersom det de kaller et «sniktil-

syn», gir dem for mye merarbeid, og har henvist til den tidligere avtalen. Vil det være aktuelt for statsråden å inngå en lignende avtale igjen, og hvilken makt tenker statsråden at dette gir kommersielle velferdsaktører?

Statsråd Tonje Brenna [11:31:24]: Det er krevende avveininger som gjøres når man inngår forlik på den måten som er gjort i Akademiet-saken, rett og slett fordi det til sammen er flere hensyn som må tas. Det handler om ressursbruk, det handler om hvor mye det er snakk om. Det er mange hensyn som skal tas.

Om den forliksavtalen som er inngått med Akademiet tidligere, er god eller ikke, kommer ikke jeg til å karakterisere nå. Det jeg er opptatt av, er hva vi gjør videre. Da er jeg opptatt av å få en rapport som er så god at den er mulig å forstå, at vi har det underlaget vi trenger for å kunne vurdere om det er grunn for å be om tilbakebetaling. Alle problemstillinger om hvorvidt den rapporten er god nok per nå, er hypotetiske, og jeg kommer ikke til å gå inn på det.

Spørsmål 3

Bjørnar Moxnes (R) [11:33:04]: «I NOU 2023: 14 Forsvarskommisjonen av 2021 – Forsvar for fred og frihet foreslår forsvarskommisjonen tre løft for å møte sikkerhetssituasjonen de neste 10–20 årene. Under overskriften «Løft 1 – kritiske tiltak for å styrke egenvevnen» nevnes behovet for rask oppgradering av luftvern og utdanningskapasitet. Under løft 2 og 3 nevnes behov for mer personell i hele Forsvaret, en større hær og lagdelt, inkludert langtrekkende, luftvernbeskyttelse rundt blant annet Oslo, Bergen og Trondheim.

Hvordan vil statsråden følge opp disse anbefalingene?»

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:33:51]: Forsvarskommisjonen ble oppnevnt av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i 2021 for å vurdere hvilke sikkerhets- og forsvarspolitiske veivalg og prioriteringer Norge kan ta for best å ivareta norsk sikkerhet i et 10–20-årsperspektiv, og for å bidra til offentlig debatt og nytenkning. Det er over 30 år siden forrige forsvarskommisjon avleverte sin rapport. Vi ser fram til å gjennomgå rapporten og de mange anbefalingene og forslagene. Det gjelder også det kommisjonen sier om det framtidige luftvernet. Rapporten er nå sendt på offentlig høring. Forsvarskommisjonens rapport vil sammen med rapporten fra totalberedskapskommisjonen, sikkerhetsfaglig råd fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet og forsvarssjefens fagmilitære råd bli et viktig innspill til regjeringens videre arbeid med langtidsplanen for forsvarssektoren, som regjeringen skal legge fram i 2024.

Bjørnar Moxnes (R) [11:34:40]: Takk for svaret, hvor det refereres til langtidsplanen for Forsvaret, men den blir altså ikke vedtatt før langt ut i 2024, kanskje i 2025. Hvis regjeringen skal vente på vedtak av langtidsplanen, er det trolig egentlig det samme som å skrote det forsvarskommisjonen kaller et kritisk minimumstiltak, dvs. å framskynde planlagt oppgradering av eksisterende luftvern. Kommisjonen fastslår at store deler av Norges befolkning, kritisk infrastruktur og strategisk viktige militære anlegg står ubeskyttet mot lufttrusler. Derfor ønsker jeg et tydelig svar: Vil regjeringen ta grep for å framskynde oppgraderingen av Forsvarets NASAMS-batterier før langtidsplanen blir behandlet av Stortinget, eller vil de ikke?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:35:34]: Forsvarskommisjonen er satt ned for å gi et råd, for at vi skal kunne lage en ny langtidsplan. Jeg tror det er veldig viktig at vi nå har en helhetlig tilnærming til hvilke behov vi skal løse i Forsvaret framover, i hele sektoren, og at vi greier å tenke langsiktig.

Når det gjelder luftvern konkret, pågår det en kontinuerlig oppgradering og utvikling av luftvernet vi har. Det gjelder oppgradering av NASAMS med mer moderne sensorer og nytt missil for kortere hold, og det gjelder Hæren, hvor kampluftvernet er under oppbygging med både NASAMS og IRIS-T. Vi har også tatt en beslutning om å anskaffe bærbart luftvern for Hæren, særlig rettet mot Finnmark. Dette pågår nå fortløpende og vil komme i årene framover. Vi har også fremmet forslag om å utvikle eiendom, bygg og anlegg som er tilknyttet de behovene som denne luftvernoppgaderingen har.

Bjørnar Moxnes (R) [11:36:39]: Ikke bare er luftvernet redusert fra 32 til 4 batterier de siste tiårene, men de få vi har, er også mangelfullt utstyrt, ikke minst med tanke på utskyttingsramper. Det er høy etterspørsel og også lang kø når det gjelder luftvern, på grunn av Ukraina-krigen, men det er i alle fall ingen grunn til ikke å skynde seg med å bestille det som trengs. Jeg vil derfor gjerne vite om regjeringen har sørget for å spørre leverandøren om hva som er leveringstid på launchere til NASAMS, som trengs for å øke ildkraften til luftvernet vårt. Hvis ja: Kan vi få høre hva svaret fra leverandøren var? Hvis nei: Vil i så fall statsråden og regjeringen ta kontakt med leverandøren for å undersøke hva som kan leveres av launchere, altså utskyttingsramper, på kort sikt?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:37:37]: Vi har generelt veldig god dialog med forsvarsindustrien, herunder Kongsberg, som er den sentrale aktøren for å levere NASAMS luftvernssystem. Jeg har ikke her og nå konkret tidspunkt for når de ulike elementene av NASAMS-sys-

temet kan leveres, men det pågår et kontinuerlig arbeid med dette. NASAMS består av ulike deler som til sammen skal utgjøre et system. Launcherne er én del av det.

Vi har også donert luftvern, NASAMS, til Ukraina, som vi har behov for å erstatte. Noe av dette har ikke vært i operativ bruk, det har vært lagret i Forsvaret. Nå er det donert til bruk i Ukraina. Det er veldig viktig og en av de aller mest etterspurte kapasitetene. Dette må gjenanskaffes, og den rebestillingen vil føre til en oppgradering av det norske luftvernet.

Spørsmål 4

Fra representanten Lan Marie Nguyen Berg til samferdselsministeren:

«Lavere pris er viktig for at flere skal velge kollektivtransport, slik at Norge kutter utslipp raskt nok. MDG har foreslått et nasjonalt reisekort til 499 kr i måneden, hvor du kan reise så mye du vil over hele landet. Tyskland har nettopp innført dette. Arbeiderpartiets landsmøte vedtok å se på reisekort, men bare for unge. MDG har fått 12 000 underskrifter på at nordmenn i alle aldre vil ha billigere kollektivtransport. Nå som statsrådets parti har gått inn for reisekort til deler av befolkningen, vil statsråden også se på å innføre et nasjonalt reisekort for alle?»

Presidenten [11:38:45]: Spørsmålsstillaren er ikkje til stades, så me går vidare til spørsmål nr. 5.

Spørsmål 5

Ola Elvestuen (V) [11:40:10]: «En ny forskningsrapport om transnasjonal undertrykkelse, bestilt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, viser at den norske regjeringen for tiden ikke prioriterer kampen mot transnasjonal undertrykkelse høyt. Rapporten peker på justis- og utenrikssektoren. Vi har altså eritreere, etiopiere, tsjetsjenere, tyrkere og uigurer som ikke lever frie liv i Norge, men blir utsatt for press og kontroll fra hjemlandet. Eritreere i Norge blir for eksempel pålagt å betale to prosent skatt til Eritrea. Innkrevingskontoret ligger i Karl Johans gate.

Hvordan vil regjeringen beskytte norske innbyggere mot transnasjonal undertrykkelse?»

Statsråd Emilie Mehl [11:40:54]: Proba samfunnsanalyse har utarbeidet rapporten «Transnasjonal undertrykking – begrepsavklaring og sektoransvar». Formålet med rapporten har først og fremst vært å styrke begrepsforståelsen av det som har blitt omtalt som økonomisk, ideologisk eller religiøst press og kontroll

mot diasporagrupper fra opprinnelseslandets myndigheter, eller personer som kan opptre på deres vegne.

Betegnelsen «press og kontroll» er ikke gitt en presis definisjon, men benyttes mer som en samlebetegnelse på ulike situasjoner og aktiviteter. Det kan være utfordrende å skille mellom hva som er lovlig aktivitet og påvirkning, hva som er uønsket, og hva som er ulovlig press eller kontroll.

Press og kontroll mot diasporagrupper er et internasjonalt fenomen, og det foregår i mange land, også i Norge. Det er alvorlig når personer i Norge opplever press og trusler fra myndigheter i opprinnelseslandet.

Tidligere i år framla Politiets sikkerhetstjeneste sin nasjonale trusselvurdering for 2023. Tjenesten vurderer at flere autoritære stater vil bruke sine etterretningstjenester til å kartlegge, overvåke og påvirke egne borgere bosatt i Norge. Hensikten med det er ofte å legge bånd på, undergrave eller eliminere en politisk opposisjon. PST har ansvaret for å forebygge og etterforske det som etter straffeloven faller inn under flyktningspionasje. Politiet har ansvar for å forebygge og etterforske andre typer lovbrudd som diasporamiljøene er utsatt for.

Det er svært krevende for politiet og PST å forebygge og etterforske denne typen saker da den som utøver presset eller kontrollen, hovedsakelig oppholder seg utenfor Norge. Derfor må vi jobbe bredt med å forebygge og motvirke ulovlig press og kontroll. Foruten de oppgavene som politiet og PST har, er det også et poeng å øke kunnskapen om tematikken.

Fra norsk side er det en forventning om at andre lands ambassader og deres diplomater i Norge respekterer norske lover og bestemmelser, og at innhenting av informasjon om norske forhold skjer på lovlig vis. I saker der det fra politiets eller PSTs side avdekkes forhold hvor det kan være tale om brudd på norsk straffelov eller brudd på Wien-konvensjonen om diplomatisk og konsulært samkvem, er Utenriksdepartementet beredt til å følge opp slike forhold med dem dette gjelder, gjennom diplomatiske kanaler.

Probas rapport er et viktig bidrag til en begrepsavklaring. Det har vært samarbeid på tvers av departementer om disse problemstillingene, og Justisdepartementet vil i samarbeid med relevante departementer vurdere de anbefalingene som ligger i rapporten.

Ola Elvestuen (V) [11:43:59]: Dette er jo den andre rapporten – den forrige regjeringen hadde også en. Det er en alvorlig situasjon. En ting er press som legges på personer, som her – og det legges også press på deres familier i hjemlandet. For eritreere er dette en kjensgjerning. Men det er også et problem at det går ganske store pengeoverføringer fra Norge til diktaturene, og det går også offentlige penger fra Norge. Når det gjelder eritre-

ere, har diktaturet kontroll, gjennom personer i Norge, på de fleste kirkene. Det er ingen tvil om at det går penge støtte til diktaturet i Eritrea gjennom de kirkene som de får lov til å kontrollere her, mens opposisjonen presses ut. Det samme skjer gjennom kulturaktivitet. Opposisjonen får ikke delta, det er bare de regimetro som kommer inn. Det gjøres pengeoverføringer der også, i tillegg til denne 2-prosentskatten som de påføres, og innkrevingskontoret ligger da her i Karl Johan. Hva kan regjeringen gjøre for å få slutt på disse pengeoverføringene som går til diktaturer?

Statsråd Emilie Mehl [11:45:12]: Jeg tror det er viktig at man har en høy bevissthet om dette på tvers av ulike sider av sakskomplekset, både fra utenrikssiden, som jeg var inne på i mitt innlegg, og ikke minst fra politiet og PST, som har som oppgave å følge opp det som eventuelt er ulovlig, eller som er flyktningsspionasje i Norge. Der som det er slik at noen i Norge opplever at de blir utsatt for ubehagelig press eller noe som kan være ulovlig, er det viktig at disse personene, dersom de ønsker det, tar kontakt med politiet slik at de kan få hjelp.

Ola Elvestuen (V) [11:45:55]: Det gjør de jo. Man har bl.a. opposisjonen i Bodø som gikk imot en kirke, men som har tapt en rettssak i Norge. De er kastet ut av kirkesamfunnet, og det er de regimetro som sitter tilbake. I Karl Johans gt. 4 er det altså innkrevingskontor for 2 pst. skatt til Eritrea – det har vært der i 20 år. Man har også kulturelle arrangementer i offentlige bygg der man blir utestengt, og det er ingen tvil om at der går det også penger til regimet. Det er på mange måter vår naivitet som tillater det, og en mangel på et helhetlig, samlet arbeid for å stoppe dette. Så spørsmålet mitt blir: Dette skjer jo ikke bare her, så vil vi kunne samarbeide med flere land for å finne tiltak? Og vil vi også kunne samarbeide med både kommuner og med andre for å stoppe dette, bl.a. stoppe utleien av offentlige bygg til disse organisasjonene?

Statsråd Emilie Mehl [11:47:03]: Som sagt er det viktig for oss nå å vurdere hvordan vi skal følge opp anbefalingene som ligger i rapporten. Det vil Justisdepartementet gjøre i samarbeid med andre departementer. Så er det Utenriksdepartementet som har en viktig rolle i det å følge opp andre lands tilstedeværelse i Norge og dialogen med ambassader, hvordan man opptrer slik at det holder seg innenfor gjeldende lover og regler for diplomati. Politiet og PST har også en viktig rolle i å håndheve norsk lovverk og sørge for at de som blir utsatt for ulovlig aktivitet eller forfølgelse i Norge, kan få hjelp til det.

Jeg kjenner ikke til den konkrete rettssaken i Bodø som ble nevnt, det må jeg bare understreke – jeg kan

ikke kommentere det. Hvis det er en utlendingssak, er det opp til utlendingsmyndighetene å gjøre vurderinger i de spørsmålene, og de er uavhengige.

Spørsmål 6

Sandra Bruflot (H) [11:48:14]: «Et regjeringsnedsatt utvalg skal vurdere om politiet kan og bør gis tilgang til andre straffeprosessuelle tvangsmidler enn etter gjeldende rett i saker som gjelder bruk og besittelse av narkotika til eget bruk. Slike tvangsmidler kan for eksempel være ransaking, pågripelse eller varetektsfengsling.

Hvilke straffeprosessuelle tvangsmidler ser statsråden for seg at politiet skal få, som de ikke har i dag?»

Statsråd Emilie Mehl [11:48:48]: Regjeringen vil legge fram en helhetlig rus- og behandlingsreform hvor forebygging og det å gi hjelp til dem som trenger det mest, er det sentrale. Vi må styrke kvaliteten i behandlingen, og vi må gi en bedre oppfølging til personer som har rusproblemer. Det er også sånn at dette området og forebyggings- og behandlingsreformen reiser en del strafferettslige og straffeprosessuelle spørsmål.

Regjeringen ønsker ikke å avkriminalisere narkotika, men å møte rusavhengige med hjelp istedenfor følbare straffereaksjoner. Det står i Hurdalsplattformen. Samtidig er vi opptatt av å sikre at politiet har gode virkemidler i sitt arbeid for å kunne avdekke og motvirke bl.a. narkotikabruk blant ungdom, for å kunne oppdage omsetning av narkotika i samfunnet og slå ned på det. Det er også viktig at vi har egnede virkemidler for å kunne etterforske innførsel og salg av større mengder narkotika og til å kunne avdekke bakmenn, for å bekjempe organisert kriminalitet og den kriminelle økonomien som narkotika ofte er en del av.

Lovutredningen som regjeringen nå har satt i gang, skal utrede hvordan man kan sikre at rusavhengige ikke møtes med følbare straffereaksjoner i saker som gjelder bruk og befatning med narkotika til egen bruk, i tråd med det som er målsettingen i Hurdalsplattformen. I tillegg har utvalget fått et åpent mandat – som besvarer spørsmålet til representanten – til å vurdere om politiet kan og bør gis tilgang til andre straffeprosessuelle virkemidler enn etter gjeldende rett.

Som jeg var inne på i starten, er en av politiets viktigste oppgaver å jobbe forebyggende, gjerne i samarbeid med andre aktører, som f.eks. skole og helse. Det er viktig, mener jeg, at vi forebygger at folk begynner med illegale rusmidler. Det bekymrer meg når vi ser undersøkelser som viser at det bl.a. har vært en stor økning i kokainbruk blant unge helt ned i 16-årsalderen. Da er det mange instanser som må ha gode virkemidler og samarbeide godt for å kunne oppnå det.

Det er opp til utvalget å ta stilling til hvilke straffeprosessuelle virkemidler politiet eventuelt har behov for, eller om dagens tilstand er tilstrekkelig. Så må vi gjøre vurderinger på bakgrunn av det utredningen legger fram. Jeg ønsker ikke å forskuttere den. Formålet med det er å sikre at straffeprosessuelle sider blir best mulig belyst, slik at regjeringen får et godt grunnlag for å vurdere eventuelle lovendringer på feltet, som blir lagt fram for Stortinget på vanlig måte.

Sandra Bruflot (H) [11:51:49]: Den store økningen i kokainbruk blant unge er en økning fra 2 pst. til 4 pst. Det er riktignok en stor økning, men jeg tror likevel vi skal understreke at de aller fleste ungdommer ikke bruker kokain og heller aldri har gjort det.

Det må jo være en grunn til at dette utvalget er satt ned. Vi satt i en debatt for ett år siden der helsepolitisk talsperson i Arbeiderpartiet sa at vi ikke kan la den enkelte rusavhengige stå ansvarlig for organisert kriminalitet, og at vi ikke kan endre loven for fortsatt å få lov til å krenke rusbrukere, i motsetning til andre, fordi vi må ha forholdsmessighet når politiet skal utøve tvang overfor befolkningen.

Jeg opplever egentlig ikke at jeg får noe svar fra statsråden. Det må være en grunn til at utvalget er satt ned. Hvilke straffeprosessuelle tvangsmidler ser statsråden for seg at politiet skal få som de ikke har i dag?

Statsråd Emilie Mehl [11:52:43]: Jeg reagerer på at representanten fra Høyre tar veldig lett på at 4 pst. av ungdom mellom 16 år og 30 år har prøvd kokain i løpet av de siste tolv månedene. Jeg synes det er et høyt tall, et tall jeg ønsker å redusere, og det kommer jeg til å jobbe for å få til.

Vi har satt ned utvalget bl.a. fordi det har kommet bekymringer fra deler av politiet, fra skoler og fra foreldre om at man opplever en usikkerhet med hensyn til hva politiet kan gjøre, og at enkelte mener at politiet ikke har tilstrekkelige virkemidler. Jeg har som sagt ikke trukket noen konklusjoner her, men jeg mener det er viktig å få belyst disse problemstillingene på en god måte.

Det har kommet nye retningslinjer fra Riksadvokaten. Høyesterett har også kommet med noen uttalelser som har fått betydning for dette feltet. Det er viktig og riktig at Riksadvokaten presiserer retningslinjene for å sikre at politiet til enhver tid holder seg innenfor gjeldende rett. Så er det et politisk spørsmål om man eventuelt skal gjøre endringer. Uansett ligger forholdsmessighetskravet til grunn for det.

Sandra Bruflot (H) [11:53:45]: Jeg tar ikke lett på at 4 pst. av ungdom svarer at de har tatt kokain. Jeg ønsker også å redusere det tallet. Problemet til statsråden er jo

at deres politikk ikke nødvendigvis kommer til å sørge for det, for straff og trusler om straff dytter ungdom, og spesielt sårbar ungdom, lenger unna hjelpeapparatet. Målet vårt er det samme, vi er bare uenige om hvordan vi kommer oss dit.

Jeg opplever fortsatt ikke at jeg får noe svar på hvilke tvangsmidler statsråden mener at politiet skal ha. Hvordan er det mulig både å signalisere at straffenivået ikke skal skjerpes og rusavhengige ikke møtes med følbare reaksjoner, og samtidig si at man ønsker å gi politiet nye tvangsmidler for å avdekke bruk og besittelse? Jeg skjønner ikke hvordan det er mulig både å ha en tanke om at man ikke skal ha en følbare reaksjon, og samtidig innføre nye skjerpende tvangsmidler – som alle andre deler av befolkningen kan regne med at de ikke får imot seg – fordi politiet skal ha forholdsmessighet.

Statsråd Emilie Mehl [11:54:45]: Som jeg tror representanten er vel kjent med, er dette et svært krevende område. Noe av det vi i Senterpartiet var veldig uenige i i det forrige forslaget til rusreform som ble lagt fram, var at det gikk for langt i å avkriminalisere narkotika. Vi ønsker ikke å gå den veien.

Det er viktig at vi klarer å møte dem som har et omfattende helseproblem knyttet til rus, med hjelp. Det er lite formålstjenlig å straffe igjen og igjen uten at man klarer å gi den helsehjelpen som er nødvendig for å komme seg ut av det uføret.

Samtidig mener jeg det er helt nødvendig å sende et tydelig signal ut i samfunnet om at det ikke er aktuelt å gjøre narkotika mer lovlig enn det det er i dag. Det gjelder særlig overfor barn og unge. Vi ser at noen står fram og sier at de opplever at det har blitt nærmest vanlig i enkelte kretser. Det synes jeg er synd. Det er også en del som aldri har prøvd det, som representanten understreker, noe jeg også har sagt en del om de siste dagene.

Spørsmål 7

Presidenten [11:55:49]: Neste spørsmål, frå representanten Ingunn Foss til justis- og beredskapsministeren, blir teke opp av representanten Mari Holm Lønseth.

Mari Holm Lønseth (H) [11:56:00]: Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål til justisministeren:

«Den 21. september 2022 hadde statsråden et utspill i Dagbladet, hvor vi kunne lese følgende: «Nå varsler justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl at regjeringen vil gjøre en rekke tiltak, som å endre reglene for bruk av voldsalarm.» Dette er nå godt over et halvt år siden. Forslaget statsråden lanserte, er et forslag Høyre i regjering sendte på høring for over halvannet år siden.

Regjeringen har fortsatt ikke lagt frem noe lovforslag om omvendt voldsalarm.

Hvilke grep har statsråden gjort for å øke bruken av omvendt voldsalarm?»

Statsråd Emilie Mehl [11:56:43]: Å bekjempe vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep er et høyt prioritert arbeid. Et av tiltakene i den forbindelse er å endre straffeprosessloven, sånn at man kan ta i bruk såkalt omvendt voldsalarm, elektronisk kontroll ved straffeprosessuelle besøksforbud. Det er viktig fordi det kan gi fornærmede bedre beskyttelse på et tidligere tidspunkt enn i dag, ved å flytte byrden.

Siden 2013 har vi hatt en ordning hvor retten kan illegge kontaktforbud med elektronisk kontroll ved dom i straffesak. Nå har vi høstet gode erfaringer fra sånne saker. Derfor mener jeg det er viktig at vi ser på hvordan vi kan utvide ordningen. Som representanten var inne på, ble det sendt et forslag på høring høsten 2021. Det har kommet inn en rekke positive høringssvar. Samtidig er det sånn at høringen viser at det å ha elektronisk kontroll ved besøksforbud reiser noen vanskelige spørsmål. Vi har jobbet med dette over tid. Det er viktig at det gjøres grundig. Jeg tar sikte på å legge fram et lovforslag for Stortinget så raskt det lar seg gjøre, og vi nærmer oss en slutfase på dette arbeidet.

Så har det skjedd en positiv utvikling i omfanget av bruken av kontaktforbud med elektronisk kontroll fra 2019. Det er byttet ut utstyr og teknisk plattform. Det har gjort at ordningen har fått bedre stabilitet og bedre brukervennlighet for politi, for andre aktører som er involvert, og ikke minst for domfelte. Det har vært satset mye på opplæring og kompetanseheving i distriktene, både for politi og påtale, og politiet kommer til å jobbe videre i 2023 med enda flere tiltak for å få mer kompetanse og kunnskap om ordningen, så man kan bruke den enda mer.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll er et tema på ledermøter på ulike nivåer. Så er det et inngående samarbeid med flere etater for å sikre en god drift og oppfølging av ordningen med omvendt voldsalarm. Politiet har også vært en pådriver for å samarbeide enda bedre med andre etater, bl.a. Kriminalomsorgen og Nav, som har en rolle i oppfølgingen av dette.

Dette arbeidet med å øke bruken av omvendt voldsalarm, som jeg var inne på i starten, går inn i en helhetlig satsing fra regjeringen for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. For Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering har dette vært en høy prioritet. Det er bl.a. gjort med en målrettet styrking av politiet, og vi arbeider også med en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn, som vi tar sikte på å legge fram i høst.

Mari Holm Lønseth (H) [11:59:35]: Det er positivt å høre at regjeringen og statsråden her har høy prioritet, men det er jo spesielt at et lovforslag som ble sendt på høring for et halvt år siden, der Stortinget i mai 2022 fattet et vedtak om at dette skulle følges opp, ikke er presentert for Stortinget. Jeg er litt usikker på om det kan sies at man da har høy prioritet, når man ikke legger fram forslaget raskere.

Det er også tall fra politiet som viser at antall brudd på besøksforbud har økt kraftig. Bare siden 2018 har antall brudd økt med 50 pst. Det er veldig alvorlig, og det viser at det er viktig at man tar tak i dette.

I februar 2022 sa statsråden at et lovforslag om dette var på trappene. Nå sier statsråden at dette lovforslaget skal legges fram så raskt det lar seg gjøre. Men for et år siden var dette altså «på trappene». Kan statsråden svare på når hun faktisk har tenkt å legge fram dette lovforslaget?

Statsråd Emilie Mehl [12:00:34]: Nei, i tråd med praksis som også høyre regjeringen fulgte, annonserer jeg ikke det på forhånd.

Mari Holm Lønseth (H) [12:00:44]: Da er det sånn at vi bare får vente i tålmodighet. Stortinget har for snart ett år siden fattet vedtak om at regjeringen må følge opp dette, og her er Høyre fortsatt svært utålmodig.

Jeg vil videre stille spørsmål om det som handler om bedre tekniske løsninger når det gjelder oppfølging av beskyttelsestiltak. Også i Riksrevisjonens rapport var nettopp det et tema, og i brevet til Riksrevisjonen svarte statsråden:

«Når det gjelder bedre oversikt over bruken og oppfølging av beskyttelsestiltak, vil POD vurdere muligheten for bedre tekniske løsninger.»

Dette er også knyttet til oppfølging av brudd på besøksforbud.

Det snart et år siden den kritikken, noe vi i Høyre også tar på stort alvor og har stort engasjement for å følge opp på en god måte.

Kan statsråden svare på om Politidirektoratet har vurdert muligheten for bedre tekniske løsninger, om det eventuelt vil komme på plass?

Statsråd Emilie Mehl [12:01:45]: Som jeg sa i mitt første innlegg, har det vært en positiv utvikling knyttet til bruken av kontaktforbud med elektronisk kontroll fra 2019 når det gjelder omfang, og det er også sånn at teknisk plattform og utstyr er byttet ut. Det er, slik jeg forstår det, noe som har gjort at man har fått mer stabilitet og brukervennlighet for domfelte, men også for politiet. Det vil jeg tro at gir en bedre mulighet til å følge opp enkeltpersonene, også når det eventuelt gjelder brudd.

Spørsmål 8

Sveinung Stensland (H) [12:02:41]: «I februar spurte jeg statsråden om hvorvidt utvalget som skal granske terrorangrepet i Oslo i 2022 har tilstrekkelig bredt mandat og sammensetning til å belyse alle sider ved samhandlingen mellom PST og E-tjenesten. Statsrådets svar var bekreftende. Siden da har det kommet frem flere nye opplysninger i media, særlig VGs avsløringer av dialogen E-tjenesten hadde med en islamist.

Mener statsråden fortsatt at mandatet til og sammensetningen av utvalget er brede nok til å belyse spillet mellom PST og E-tjenesten i forkant av terrorangrepet?»

Statsråd Emilie Mehl [12:03:27]: Jeg vil først understreke at jeg ikke kan ta stilling til uverifiserte opplysninger som er publisert i VG.

Det er viktig for alle at vi undersøker håndteringen av masseskytingen i Oslo sentrum natt til 25. juni i fjor. Derfor var det også et poeng at vi kom i gang med evaluering; det ble satt ned et evalueringsutvalg i høst. Det er et evalueringsutvalg som skal se på politiets og PSTs håndtering av masseskytingen i Oslo. De fikk sitt mandat av Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste, og det er et bredt mandat når det gjelder hendelsene. De skal evaluere hendelsesforløpet fram til masseskytingen skjedde, natt til 25. juni 2022, og de skal også evaluere PSTs og politiets håndtering av hendelsen.

Det ligger utenfor Politidirektoratets og PSTs myndighet å evaluere Etterretningstjenesten, det er forsvarsministerens konstitusjonelle ansvar. Jeg vil likevel understreke at evalueringen skal vurdere informasjonen som PST fikk fra Etterretningstjenesten i forkant av masseskytingen. Det er viktig for å kunne forstå hva PST visste i forkant av masseskytingen, og også som et ledd i å forstå om dette er en hendelse som kunne vært unngått.

Som stadfestet i mandatet administreres evalueringen av Politihøgskolen, med bistand fra definerte kontaktpunkt fra PST, Politidirektoratet og Oslo politidistrikt. Utvalget ledes av førsteamanuensis Pia Therese Jansen ved Forsvarets høgskole, og ellers har det en bred sammensetning fra flere sektorer. Mandatet og informasjon om sammensetningen er offentlig tilgjengelig.

Jeg er veldig opptatt av at vi får fram informasjon. Det er helt nødvendig for at vi skal kunne ta lærdom av det som skjedde. EOS-utvalget har også opplyst at de ser på saken. Så vil jeg peke på at angrepet fortsatt er under en pågående etterforskning, som eventuelt vil kunne gi ytterligere informasjon.

Evalueringen av politiets og PSTs håndtering av hendelsen vil danne grunnlag for en vurdering av om det er behov for videre oppfølging. Etter det jeg har fått opplyst, tar utvalget sikte på å legge fram sin rapport

8. juni, så det er om ikke veldig lenge. Den skal være ugradert og egnet for offentliggjøring. Jeg ser veldig fram til å få den og til å lese anbefalingene fra utvalget.

Sveinung Stensland (H) [12:06:10]: Det var jo noen oppklarende opplysninger her, bl.a. med hensyn til fremleggelse og den slags.

Jeg har tidligere, både her i salen og i media, kritisert sammensetningen av utvalget, bl.a. at det ikke var med skeiv kompetanse. I tillegg er det heller ikke kompetanse på etterretningsvirksomhet i utvalget. Som statsråden er inne på, er det umulig for en statsråd å kommentere en del av påstandene som har kommet frem i media, men det vi begge kan kommentere, er det faktum at de kommer ut i media. En av forsvarerne har sågar antydnet at Etterretningstjenesten har bidratt til å fremprovosere angrepet.

Et spørsmål fra meg er da: Hvordan ser statsråden på at denne type opplysninger er så åpent tilgjengelig at de lekker ut til pressen? Er det ikke et problem for en god etterforskning og en god evaluering at dette kommer ut stykkevis og delt i media?

Statsråd Emilie Mehl [12:07:08]: Som sagt kan jeg ikke kommentere uverifiserte opplysninger fra VG. Etterretningstjenesten er forsvarsministerens konstitusjonelle ansvarsområde. Det er en pågående etterforskning, og det er ikke riktig av meg på noen som helst måte å kommentere det.

Sveinung Stensland (H) [12:07:31]: Ok, jeg får ta det til etterretning. Samtidig er det nå engang slik at hendelsen har funnet sted, uavhengig av hvilken statsråd som er konstitusjonelt ansvarlig, og dette skal da ende opp i en offentlig rapport som er ugradert. En del av dette omhandler jo de hemmelige tjenestene og samkvemmet mellom dem. Kan statsråden kommentere på om en dersom rapporten viser at det er noe som er uavklart som heller ikke kommer frem i den ugraderte rapporten, vil jobbe videre med det, utover at EOS-utvalget skal se på saken? For nå er det så mange åpne spørsmål her, så mange antydninger i media og så mye usikkerhet. Jeg har også notert meg at SV har sendt inn en interpellasjon til neste uke. Dette er en sak som har stor offentlig interesse, og som det er viktig å komme til bunns i. Hva vil statsråden gjøre for å rydde opp i denne situasjonen?

Statsråd Emilie Mehl [12:08:27]: Som jeg har sagt hele veien, egentlig, fra den dagen angrepet skjedde, har jeg veldig stor forståelse for at hele samfunnet, og særlig det skeive miljøet, har behov for å få svar på veldig mange spørsmål her. Det har jeg også. Derfor er jeg opptatt av at vi får en grundig evaluering av hvordan

dette ble håndtert, ikke minst i den tiden som ledet opp til angrepet. Det er kjempeviktig for å få svar på hva som skjedde den dagen, men også for å kunne ta lærdom med tanke på hvordan vi kan forebygge lignende hendelser i framtiden. Vi vet dessverre at terrortrusselen er noe vi har med oss i samfunnet, og som vi må leve med – uten at vi ennå vet om det er tilfellet her, for det er fortsatt en pågående etterforskning. EOS-utvalget er viktig, og de har opplyst at de skal se på saken, og det forholder jeg meg til. Så må vi komme tilbake til eventuelle videre skritt etter at evalueringsutvalget har levert rapporten sin.

Spørsmål 9

Henrik Asheim (H) [12:09:44]: «I over 400 dager har Olje- og energidepartementet hatt klage om ny 420 kV-høyspentlinje fra Hamang til Smestad til behandling. Statnett mener kabel i bakken og luftspenn er teknisk likeverdige og har søkt konsesjon for begge alternativer, men NVE valgte luftspenn på grunn av lavere investeringskostnad. Saken har prinsipiell betydning: Aldri før er slike luftspenn ført gjennom boligområder.

Hvordan vil statsråden sørge for en helhetlig samfunnsøkonomisk alternativanalyse i tråd med rundskriv R-109, inkludert oppdatert grunnlag fra Oslo og Bærum kommuner?»

Statsråd Terje Aasland [12:10:28]: Konsesjonsbehandling etter energiloven skal sikre at utbygging av kraftproduksjon og nett skjer på en samfunnsmessig rasjonell måte, og at det tas hensyn til berørte interesser. Det gjennomføres nå omfattende utredninger og høringer av større nettiltak. Høringsuttalelsene fra lokale interesser og virkninger for arealbruk, natur og andre berørte interesser blir grundig vurdert og avveid i konsesjonsbehandlingen etter energiloven. Nettanlegg som får konsesjon, skal være samfunnsmessig rasjonelle. En samfunnsøkonomisk analyse som sammenligner og rangerer alternative tiltak, er en viktig del av beslutningsgrunnlaget.

I klagesaken knyttet til 420 kV-ledningen fra Hamang i Bærum til Smestad i Oslo kommune er det omsøkt to alternativer i eksisterende traseer, luftspenn og kabel under bakken. Ved vurdering i konkrete saker av om kabel er mer samfunnsmessig rasjonelt enn luftledning, må gevinsten ved reduserte eller endrede arealinngrep veies opp mot de økte kostnadene og andre ulemper bruk av kabel innebærer. Departementet vil, i tråd med prinsippene jeg har nevnt, legge til grunn en helhetlig samfunnsøkonomisk vurdering ved behandlingen av klagesaken knyttet til 420 kV-ledningen fra Ha-

mang til Smestad. Jeg kan opplyse om at departementet har lyst ut et oppdrag for å få gjennomført en ekstern vurdering av nytteverdien ved å kable ledningen sammenliknet med å la den gå i luft, som i dag.

Henrik Asheim (H) [12:11:55]: Jeg takker statsråden for svaret, og det er gledelig at det er utlyst et slikt oppdrag. Som jeg sa i mitt innledende spørsmål, er dette også et spørsmål som har prinsipielle konsekvenser. Det er jo ikke bare i akkurat dette området at dette kan bli aktuelt i fremtiden, og derfor vil regjeringens beslutning ha mye å si, også for f.eks. Oslo øst eller Bergen og Stavanger, som har lignende prosjekter på gang.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Stortinget vedtok i februar 2022 at man skulle ha en samfunnsøkonomisk analyse som også tok hensyn til Bærum og Oslo kommuner, og Bærum og Oslo kommuner har begge uttalt at de ønsker dette i bakken, nettopp fordi det frigjør areal og man unngår at mange mennesker, opp mot 6 000, vil bo svært nær disse mastene. Kan statsråden si noe om hva han tenker om den helhetlige samfunnsøkonomiske analysen, som også betyr frigjøring av areal?

Statsråd Terje Aasland [12:12:56]: Det er det vi nå har bedt om en ekstern vurdering av, og det er viktig. Dette er en prinsipiell sak og egentlig en vanskelig sak, for den berører mange mennesker. At vi klarer å håndtere denne saken på en god måte, vil ha virkninger for ettertiden.

Jeg tror vi begge er opptatt av at linjeutbygging skal foregå på en samfunnsøkonomisk rasjonell måte, og at vi ikke ukritisk skal overføre kostnader til strømkundene. Derfor har vi nå en grundig prosess og bruker også eksterne vurderinger knyttet til dette. Jeg må komme tilbake til de ulike vurderingene som trekkes inn i dette, når vi har konkludert, men det er ingen tvil om at de samfunnsøkonomiske kostnadene, frigjøring av areal og ulempen ved kabling istedenfor luftledning – alt dette – vil bli grundig vurdert før vi tar en endelig beslutning.

Henrik Asheim (H) [12:13:49]: Da er mitt avsluttende spørsmål, og jeg forstår at det er umulig å gi et presist svar: Kan statsråden gi noe anslag over når dette oppdraget skal være fullført, og når vi kan forvente en beslutning fra statsråden?

Statsråd Terje Aasland [12:14:04]: Som det ble nevnt, er dette en prinsipiell og krevende sak, og det er en sak som helt sikkert også kommer til å bli brukt i ettertid ved tilsvarende utbygginger. Så det er viktig at vi nå gjennomfører dette på en grundig måte. Jeg har et håp om at vi kan trekke en konklusjon i denne saken i

hvert fall i løpet av året, men gjerne så tidlig som mulig. Vi jobber tett og godt med denne saken. Selv om det har tatt noe tid, gjør vi grundige vurderinger av det for å ha en god konklusjon når vi endelig trekker den.

Spørsmål 10

Sofie Marhaug (R) [12:14:47]: «I Hurdalsplattformen sier regjeringen: «Klima og miljø skal vurderes mer helhetlig i TFO-rundene.» Den 10. mai utlyste regjeringen nytt leteareal gjennom ordningen, uten at dette ble nevnt, og uten et oppdatert faktagrunnlag om klima og miljø. Det samme skjedde i 2022, men da skrev regjeringen at de ville komme tilbake til hvordan formuleringen ville bli fulgt opp for senere runder. Det ble det tilsynelatende ikke noe av.

Har regjeringen avlyst Hurdalsplattformens punkt om en mer helhetlig vurdering av klima og miljø?»

Statsråd Terje Aasland [12:15:29]: Petroleumpolitikkenes rammer for virksomheten og hensynet til natur, klima og miljø samt andre samfunnsforhold har vært gjenstand for grundige vurderinger og avveininger i Stortinget over flere tiår. Hensynet til det ytre miljøet og andre næringer har fra starten av vært en integrert del av forvaltningen av petroleumsressursene på norsk kontinentalsokkel. Dette gjelder i alle faser av virksomheten, fra åpning av nye områder, via tildelinger av utvinningstillatelser og til gjennomføring av leting, utbygging, drift og avslutting av felt.

Næringen er strengt regulert gjennom sektorregelverket. Før et område er tilgjengelig for tildeling av utvinningstillatelser for petroleumsvirksomheten, må Stortinget ha åpnet et område for petroleumsvirksomhet. Etter åpning vurderes arealmessige rammer gjennom forvaltningsplanene. Petroleumpolitikken er også underlagt etablert klimapolitikk og klimaregelverk.

Hensynet til havmiljøet gis en helhetlig vurdering gjennom det etablerte rammeverket som er utviklet gjennom tiår. Miljøhensynene, både havmiljø og klima, blir godt ivaretatt gjennom lovgivningen og etablerte prosesser. Vi har inngående kunnskap om våre havområder og mulige miljøeffekter av petroleumsvirksomheten. Forvaltningsplanene viser at miljøtilstanden i havområdene våre generelt er god, og reguleringen av virksomheten til havs fungerer bra.

Regjeringen følger opp Hurdalsplattformen. I departementets behandling av innkomne høringsuttalelser gjøres det helhetlige miljøvurderinger, og vi har bestemt at departementets samlede vurderinger av høringsinnspillene fra nå av skal framgå av utlysningen. Dette har blitt gjort for TFO 2023. Regjeringen har styr-

ket vurderingen av klimahensyn i petroleumssektoren gjennom pålegg om at rettighetshavergruppene skal vurdere finansiell klimarisiko i alle utbyggingsplaner som søkes godkjent. Vi har også styrket arbeidet med å oppfylle utredningsplikten knyttet til Grunnloven § 112. Ved nye utbyggingsplaner gjøres det nå derfor eksplisitte beregninger og vurderinger opp mot den grunnlovsparagrafen, også knyttet til forbrenningsutslipp i utlandet av petroleum knyttet til utbyggingsplanen.

Regjeringen vil utvikle norsk petroleumsindustri. Fortsatt tildeling av utvinningstillatelser gjennom TFO-runder er en viktig del av å videreutvikle næringen og derfor også en sentral del i regjeringens petroleumpolitikk. Vi skal videreføre vår forsvarlige, ansvarlige og langsiktige forvaltning av olje- og gassressursene – det inkluderer også hensynet til miljøet – på en god måte.

Sofie Marhaug (R) [12:17:47]: Statsråden viser til etablert praksis, og at høringsrunden på en måte er den vurderingen man legger til grunn. Det får jeg ikke til å henge helt sammen. Høringsnotatet presiserer kun at man ber om innspill på ny informasjon om hvor det kan være petroleumsaktivitet, som har kommet etter forvaltningsplanen i 2020. Både Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet og flere organisasjoner har kommet med kritiske hørings svar om både klima og miljø. De ser ikke at Hurdalsplattformen følges opp, og påpeker at en ny, mer helhetlig vurdering av klima og miljø ikke er nevnt. Utlysningsteksten fra Oljedirektoratet inneholder ingen vurderinger eller føringer som skiller seg fra tidligere runder, som har vært kritisert for å være for dårlige.

Mener statsråden at man har gitt en samlet vurdering av disse innspillene i utlysningen, som faktisk utgjør en mer helhetlig vurdering av klima og miljø enn tidligere?

Statsråd Terje Aasland [12:18:50]: Ja, regjeringen følger opp Hurdalsplattformen. I departementets behandling av innkomne høringsuttalelser har det vært gjort helhetlige miljøvurderinger. Vi har også bestemt at departementets samlede vurderinger av høringsinnspillene fra nå av skal framgå av utlysningen. Dette har blitt gjort i TFO 2023.

Regjeringen har styrket vurderingen av klimahensyn i petroleumssektoren gjennom pålegget om at rettighetshavergruppen skal vurdere finansiell klimarisiko i alle utbyggingsplaner som søkes godkjent. Vi har også styrket arbeidet med å oppfylle utredningsplikten i henhold til Grunnloven § 112, og ved nye utbyggingsplaner gjøres det nå derfor eksplisitte beregninger og vurderinger opp mot grunnlovsparagrafen også knyttet til forbrenningsutslipp i utlandet.

Jeg mener vi følger opp Hurdalsplattformen på en god og trygg måte. Vi har også inkludert klimahensyn i vårt arbeid med videreutvikling av norsk sokkel, som jeg mener er svært viktig for Norge, for trygghet for arbeid og ikke minst for energisikkerheten i Europa.

Sofie Marhaug (R) [12:19:49]: Jeg ble ikke så veldig klok av disse svarene, for å være helt ærlig. På meg virker det som at man skal ta disse vurderingene på et eller annet senere tidspunkt. Jeg ser ikke hvordan disse utlysningene oppfyller det nye kravet i Hurdalsplattformen, og det er det en rekke høringsinstanser som heller ikke gjør. Det åpnes områder innenfor den sårbare iskantsonen, i områder langt unna eksisterende infrastruktur, og man tøyer dermed strikken for selve TFO-ordningen. På den måten omgår regjeringen prosessen med ny konsesjonsrunde, men åpner stadig nye felt innenfor sårbare områder. De seriøse vurderingene av klima og miljø er tilsynelatende utsatt til forvaltningsplanene, som kommer en gang neste år. Da kan regjeringen potensielt ha gjennomført tre TFO-runder uten å holde det de har lovet i Hurdalsplattformen. Er regjeringen fornøyd med sin egen måloppnåelse?

Statsråd Terje Aasland [12:20:53]: Ja, jeg er veldig fornøyd med hvordan vi inkluderer Hurdalsplattfor-

mens formuleringer i det arbeidet vi gjør rundt videreutvikling av norsk olje og gass.

Det er ingen tvil om at representanten og undertegnede har ulikt syn på hvordan vi bør håndtere olje- og gassressursene våre. Vi ønsker å videreutvikle dette. Representanten og partiet Rødt ønsker å avvikle det. Vi ønsker å legge til rette for at det skal være forutsigbarhet knyttet til ny letevirksomhet, som vi da utlyser gjennom nye områder, nye letelisenser i tilknytning til TFO, men vi forholder oss til den forvaltningsplanen som er vedtatt av Stortinget, og som Stortinget har hatt en grundig behandling av. I tillegg følger vi opp Hurdalsplattformen og gjør en rekke beregninger, bl.a. av klimahensyn, på basis av det.

Presidenten [12:21:43]: Sak nr. 2, ordinær spørjetime, er dermed avslutta.

Sak nr. 3 [12:21:47]

Referat

Presidenten [12:21:48]: Det ligg ikkje føre noko referat. Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 12.22.
